

Financiële positie mbo-scholen: sector financieel gezond met ruimte voor investeringen in kwaliteit en digitalisering bij een vanaf 2021 te verwachten kleiner aantal studenten

Inzichten uit de financiële benchmark mbo

Sectorresultaten verslagjaar 2020

Oktober 2021

Inhoud

Vooraf	5
Financiële kengetallen sector	
Rentabiliteit 2020 ten opzichte van 2019 gestegen	8
Aantal scholen met tweejarig negatieve rentabiliteit is toegenomen	9
Solvabiliteit I en II toegenomen	10
Liquiditeit gestegen	12
Nadere analyse financiële kengetallen	
Combinatie van financiële kengetallen toont gezond financieel beeld van de sector	14
Kengetallen naar type school: rentabiliteit alle schooltypen positief	15
Financiële kengetallen naar grootteklasse van de scholen	16
Kosten en baten	
Aantal studenten verder gestegen	18
Totale baten gestegen	19
Aandeel personeelskosten verder toegenomen	20
Aandeel kosten onderwijspersoneel gestegen ten opzichte van voorgaand jaar	21
Aantal studenten per fte onderwijzend personeel en direct onderwijsondersteunend personeel na vier jaar daling in 2020 gestegen	22
Salariskosten per fte in loondienst door stijging CAO met 3,4% toegenomen	24
Aantal m ² in de sector licht gedaald, ook huisvestingskosten per m ² gedaald	25
Aandeel ICT-kosten gestegen naar 5,2% door online onderwijs	27
Tenslotte	29
Bijlagen	
Bijlage A: Begripsomschrijvingen en aantal studenten in financiële benchmark	33
Bijlage B: Onderzoeksverantwoording	34
Bijlage C: Financiële positionering mbo-scholen	35

De MBO Raad presenteert ook voor 2020 de resultaten van de financiële benchmark in de mbo-sector, als onderdeel van de bredere Benchmark middelbaar beroepsonderwijs.

In tegenstelling tot voorgaand jaar, waarin alle 60 mbo-scholen deelnamen aan de bouwsteen financiën van de mbo-benchmark over 2019, hebben over 2020 59 mbo-scholen deelgenomen. Alleen Nordwincollege nam niet deel.

Over het geheel genomen, is de sector financieel gezond. Bij dit algemene beeld passen twee opmerkingen.

In de eerste plaats geldt het gemiddelde sectorbeeld uiteraard niet voor alle individuele scholen door onder meer de specifieke omstandigheden die spelen bij individuele scholen, zoals de groei of krimp in studentenaantallen, de innovatiestrategie, de regionale verschillen in de maatschappelijke opgaven en daarvoor ontvangen gemeentelijke subsidies en tot slot de impact van COVID-19.

In de tweede plaats dient de sector zich voor te bereiden op de verwachte daling van het aantal studenten in het mbo. De referentieraming van het ministerie van OCW voorziet vanaf 2020 een meerjarige daling van het aantal studenten waarbij de regionale verschillen aanzienlijk zijn. De ramingen zijn tot stand gekomen en vastgesteld voor de uitbraak van COVID-19 in Nederland. De mogelijke effecten hiervan zijn dus niet opgenomen in de ramingen. Hoewel medio september 2020 het aantal aanmeldingen nog hoger was dan verwacht blijkt medio september 2021 het aantal studenten in het mbo te zijn afgenomen. Dit geldt voor de sector als geheel. Ofschoon er in 2021 nog regio's zijn waar het aantal studenten nog toeneemt; geldt voor andere regio's juist een afname van het aantal studenten die per saldo groter is dan de toename in de eerstgenoemde regio's.

Het is voor de sector van belang om te zorgen voor flexibiliteit in de kostenstructuur, zodat tijdig op deze ontwikkeling kan worden ingespeeld. In een sector waar een zeer groot deel van de middelen wordt ingezet voor personeel en huisvesting vergt een aanpassing vaak een doorlooptijd van meerdere jaren.

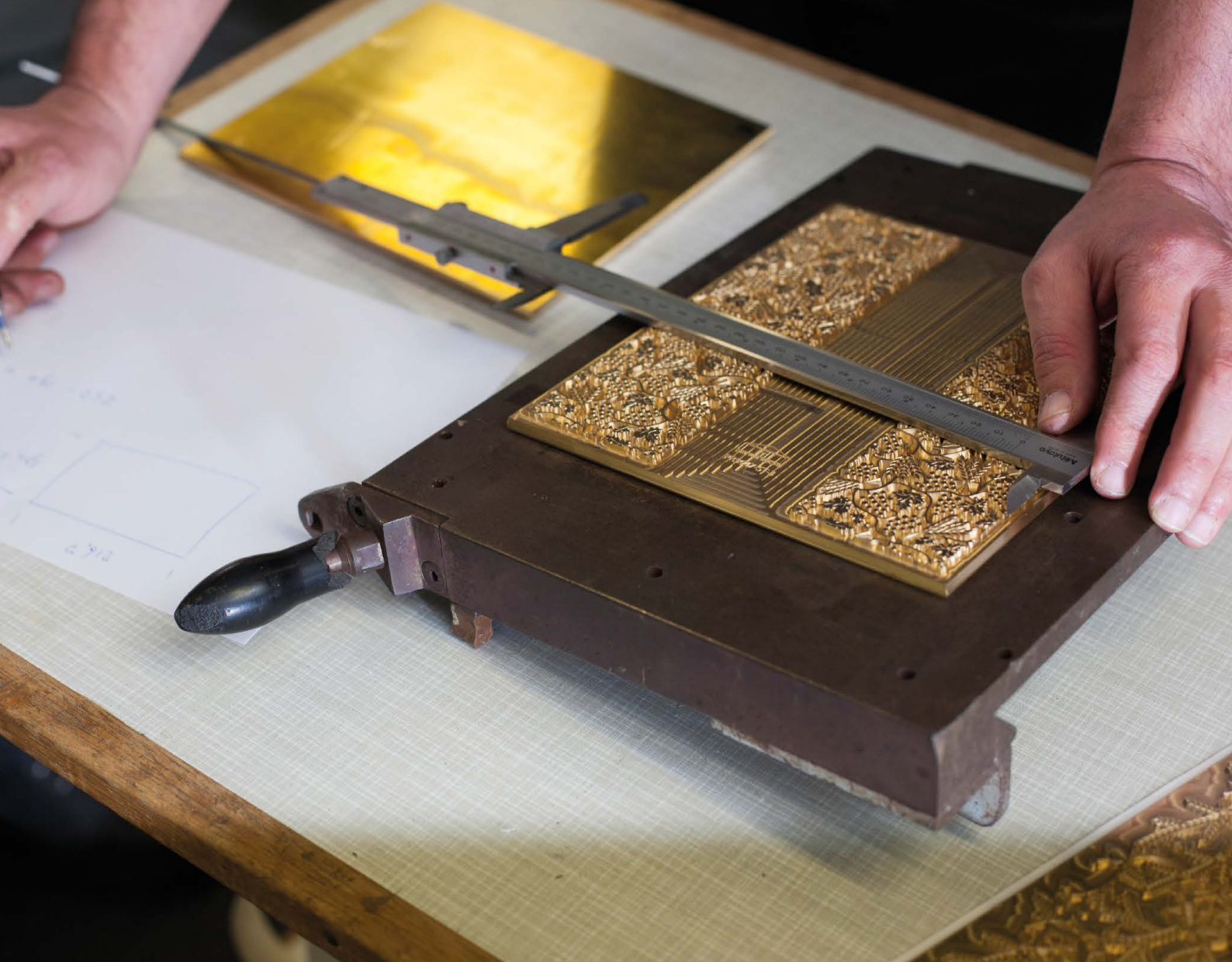
Als gevolg van de COVID-19 uitbraak en daaropvolgende maatregelen is het afstandsonderwijs toegenomen. Dit heeft geresulteerd in een versnelling van investeringen in de digitalisering van het onderwijs. Verder is een deel van het personeel anders ingezet, omdat projecten tijdelijk zijn stopgezet en om het mogelijk te maken dat de studenten op afstand of fysiek in kleinere groepen les konden krijgen. In 2020 zijn door de rijksoverheid incidenteel, in het kader van het wegwerken van studieachterstanden als gevolg van de COVID-19 pandemie, extra middelen voor de sector beschikbaar gesteld. Ofschoon deze extra middelen in 2020 hebben bijgedragen aan de verhoging van de rentabiliteit verwacht de sector voor het wegwerken van de opgelopen studieachterstanden nog tot en met 2023 extra inspanningen te moeten leveren. Hierbij kan er op voorhand niet van worden uitgegaan dat ook in de komende jaren geregeld incidentele middelen beschikbaar worden gesteld. Bovendien is een belangrijk deel van de extra middelen geoormerkt en bedoeld voor specifieke doelen. Ook slagen niet alle mbo-scholen er in dezelfde mate in om de middelen daadwerkelijk te verzilveren.

De wereldwijde COVID-19 pandemie heeft de digitaliseringstrend een verdere impuls gegeven. Veel beroepen vergen steeds meer vaardigheden om de digitaliseringstrend te kunnen volgen. Ook voor het mbo-onderwijs is dit een maatschappelijke taak en een aanzienlijke uitdaging.

Meer informatie over het mbo-onderwijs is beschikbaar via www.mboraad.nl en via www.mbotransparant.nl

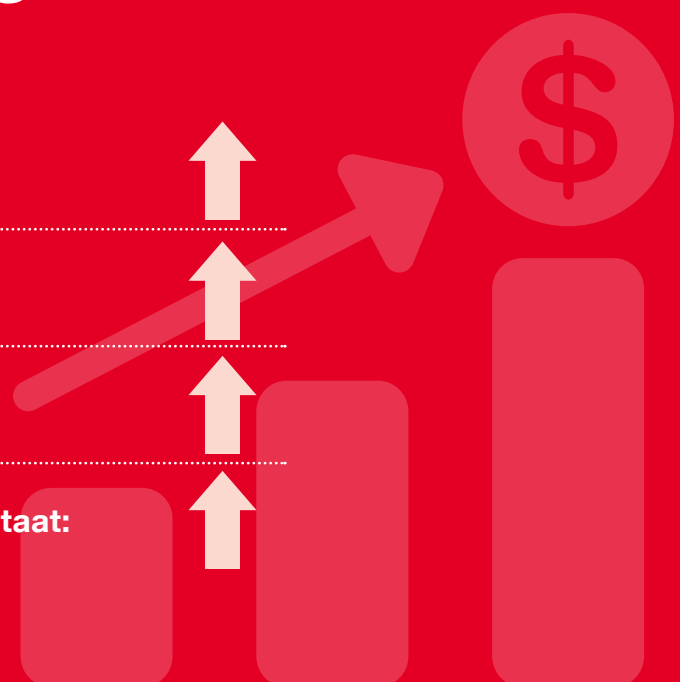
Financiële kengetallen sector

Rentabiliteit: van 1,1% naar 1,7%

Solvabiliteit: van 56,8% naar 57,6%

Liquiditeit: van 1,74 naar 1,92

Scholen met tweejurig negatief resultaat:
van 3 naar 9

Rentabiliteit 2020 ten opzichte van 2019 gestegen

Rentabiliteit wordt in deze benchmark gedefinieerd als het resultaat ten opzichte van de totale baten. In 2020 is de gemiddelde rentabiliteit van de mbo-scholen gestegen van 1,1% naar 1,7%.

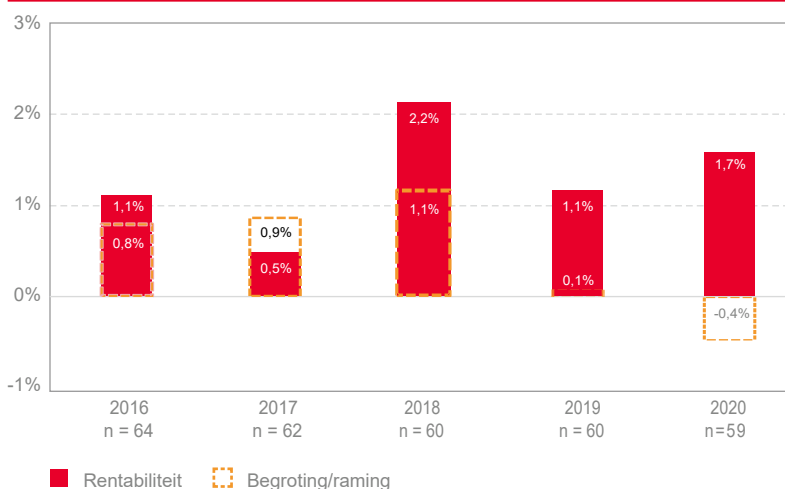
De ontwikkeling van de rentabiliteit in figuur 1 toont voor de periode 2016 tot en met 2020 een wisselend beeld met een piek in 2018 toen laat in het jaar de kwaliteitsmiddelen beschikbaar kwamen. In vergelijking met voorgaande jaren is de rentabiliteit in 2020 bovengemiddeld. De gerealiseerde rentabiliteit in 2020 van 1,7% is hoger dan de begrote rentabiliteit van -0,4%. Dit verschil is groter dan in voorgaande jaren wat zoals aangegeven in de samenvatting vooral veroorzaakt is door incidentele baten en doordat vanwege COVID-19 incidenteel uitgaven niet zijn gedaan respectievelijk uitgaven zijn uitgesteld. Verder blijkt dat mbo-scholen opnieuw conservatief begroten voor het deel dat prestatieafhankelijk is en de dan nog onzekere loon- en prijscompensatie. Het gevolg hiervan is dat de gerealiseerde rentabiliteit veelal hoger is. Ook in 2019 was dit het geval.

In tabel 2 zijn de verschillen tussen gerealiseerde en begrote rentabiliteit weergegeven.

In 2020 is één school meer dan 2,5 procentpunt lager uitgekomen dan begroot. Dit is een daling ten opzichte van de vijf scholen in 2019. Zoals aangegeven in de slotparagraaf is een negatief resultaat in veel gevallen het gevolg van incidentele lasten en of van bewust beleid gegeven de goede financiële positie.

In figuur 2 is rentabiliteit van alle deelnemende scholen weergegeven. In de figuur valt de hoge rentabiliteit (14,6%) rechts op. Indien deze school buiten beschouwing wordt gelaten, varieert de rentabiliteit van -5,6% tot 8,4% (2019: tussen -7,9% en 7,6%). De verschillen tussen de scholen zijn aanzienlijk maar in lijn met voorgaand jaar. Uit tabel 2 blijkt dat de gemiddelde afwijking tussen het gerealiseerde en het begrote resultaat in 2020 is toegenomen ten opzichte van 2019.

Figuur 1: Ontwikkeling rentabiliteit 2016 – 2020

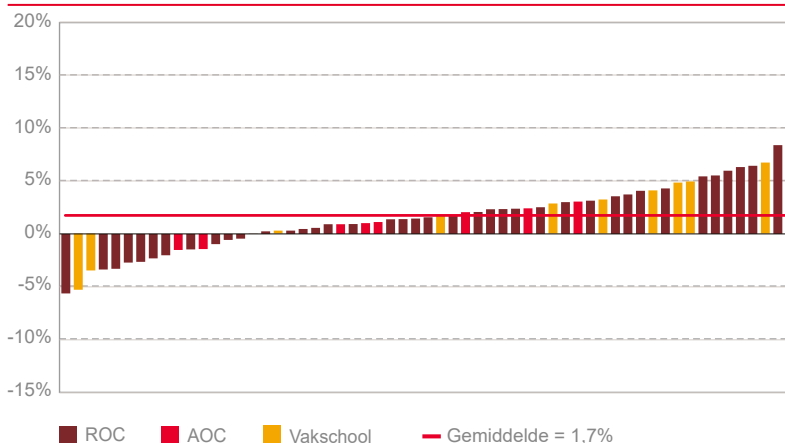
Bron: Benchmark 2016 - 2020

Tabel 2: Gerealiseerde versus begrote rentabiliteit 2019 - 2020

	Aantal scholen 2019	Percentage scholen 2019	Aantal scholen 2020	Percentage scholen 2020
Meer dan 5 procentpunt hoger dan begroot	3	5,2%	7	11,9%
2,5 tot 5 procentpunt hoger dan begroot	9	15,5%	19	32,2%
1 tot 2,5 procentpunt hoger dan begroot	13	22,4%	12	20,3%
0 tot 1 procentpunt hoger dan begroot	12	20,7%	8	13,6%
0 tot 1 procentpunt lager dan begroot	11	19,0%	8	13,6%
1 tot 2,5 procentpunt lager dan begroot	5	8,6%	4	6,7%
2,5 tot 5 procentpunt lager dan begroot	5	8,6%	1	1,7%
Meer dan 5 procentpunt lager dan begroot	0	0,0%	0	0,0%
	58	100%	59	100%

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2020

Figuur 2: Rentabiliteit per school 2020

n = 59

Bron: Benchmark mbo 2020

Aantal scholen met tweejarig negatieve rentabiliteit is toegenomen

Uit tabel 3 blijkt dat in 2020 het aantal mbo-scholen met een negatief resultaat is afgenomen van 17 in 2019 naar 15 in 2020. De gemiddelde negatieve rentabiliteit van de scholen die verlies lijden, is in lijn met voorgaand jaar. Overigens zijn negatieve financiële resultaten in veel gevallen het gevolg van incidentele lasten en of van bewust beleid vanwege de goede financiële positie.

Tabel 3: Negatieve rentabiliteit 2016 - 2020

Jaar	Scholen met negatieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen
	Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen	
2020	15	-2,5%	28,3%	59
2019	17	-2,6%	28,3%	60
2018	11	-1,2%	18,3%	60
2017	22	-3,7%	35,5%	62
2016	24	-3,0%	37,5%	64

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Tabel 4: Meerjarig negatieve rentabiliteit 2016-2020 en meerjarig negatieve rentabiliteit 2015-2019

Jaar	Scholen met meerjarig negatieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen	Jaar	Scholen met meerjarig negatieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen
	Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen			Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen	
2019 en 2020	9	-2,6%	15,3%	59	2018 en 2019	3	-2,6%	5,0%	60
2018 t/m 2020	0	n.v.t.	0,0%	57	2017 t/m 2019	1	-5,6%	1,7%	60
2017 t/m 2020	0	n.v.t.	0,0%	55	2016 t/m 2019	1	-5,6%	1,7%	58
2016 t/m 2020	0	n.v.t.	0,0%	54	2015 t/m 2019	0	n.v.t.	0%	57

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2015 – 2019

Uit tabel 4 blijkt dat het aantal scholen met een tweejarig negatief resultaat in 2020 is gestegen van 3 scholen in 2019 naar 9 in 2020. Dit betreft zeven ROC's die twee jaar achtereen een verlieslatende exploitatie hebben getoond en twee vakscholen. Er zijn geen AOC's die meerdere jaren achtereen verlies maken. Op sommige scholen is dit het gevolg van incidentele lasten en bij andere scholen een gevolg van gerichte beleidsmatige investeringen in de kwaliteit van het onderwijs.

Uit tabel 5 blijkt dat ruim de helft van de scholen (36) twee jaar achtereen een positief financieel resultaat heeft behaald. Van deze 36 scholen hebben 14 scholen gedurende vijf opeenvolgende jaren een positief financieel resultaat behaald, 19 scholen gedurende vier jaar en 29 scholen gedurende drie opeenvolgende jaren.

Het totale resultaat van de sector bedraagt € 85,7 miljoen in 2020. Dit is het saldo van een positief resultaat van € 112,8 miljoen en een negatief resultaat van € 27,1 miljoen, zie tabel 6.

In 2019 was het totale resultaat met € 45,8 miljoen, lager. Het beeld blijft dat het totale resultaat van de sector over de jaren heen een significant wisselend beeld vertoont, zie tabel 7.

Tabel 5: Meerjarig positieve rentabiliteit 2016-2020

Jaar	Scholen met meerjarig positieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen
	Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen	
2019 en 2020	36	3,0%	61,0%	59
2018 t/m 2020	29	3,1%	50,9%	57
2017 t/m 2020	19	3,5%	34,5%	55
2016 t/m 2020	14	3,7%	25,9%	54

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Tabel 6: Opbouw resultaat 2020

Resultaat	2020	Totaal aantal scholen
Totale resultaat	€ 85.675.800	59
Resultaat positief	€ 112.751.100	44
Resultaat negatief	-€ 27.075.300	15

Bron: Benchmark mbo 2020

Tabel 7: Omvang sectorresultaat 2016 – 2020

Jaar	Totale omvang resultaat (in miljoenen euro's)	Totaal aantal scholen
2020	€ 85,7	59
2019	€ 45,8	60
2018	€ 89,8	60
2017	€ 5,4	62
2016	€ 77,8	64

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Solvabiliteit I en II toegenomen

Binnen de mbo-sector worden twee soorten solvabiliteit gehanteerd. Solvabiliteit is het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen (ook wel solvabiliteit I genoemd). Het gaat hierbij om de gemiddelde solvabiliteit van de scholen (ongewogen) en niet om de cumulatieve solvabiliteit van de sector. De gemiddelde solvabiliteit van de scholen bedraagt ultimo 2020 57,6% ten opzichte van 56,8% ultimo 2019. De cumulatieve solvabiliteit van de sector bedraagt 55,0% en is ruim 2,5% lager dan de gemiddelde solvabiliteit van de scholen omdat gemiddeld de grotere scholen een lagere solvabiliteit hebben dan de kleinere scholen.

In de sectorrapportage over de afgelopen jaren is daarnaast solvabiliteit II opgenomen. Solvabiliteit II is gedefinieerd als het eigen vermogen verhoogd met de voorzieningen als percentage van het totale vermogen. De solvabiliteit II bedraagt in 2020 65,4% tegenover 64,4% in 2019.

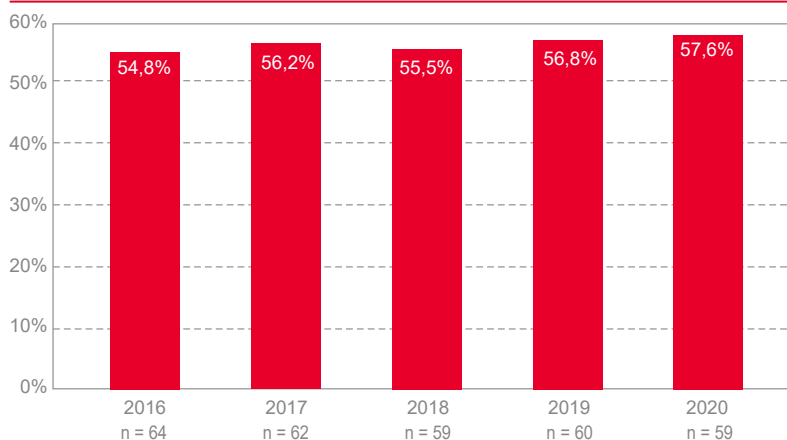
Het verschil tussen solvabiliteit I en II betreft de voorzieningen, die in 2020 gemiddeld de solvabiliteit met 7,8% verhogen.

Aangezien tegenover de voorzieningen feitelijk verplichtingen staan die de komende jaren tot besteding van middelen leiden wordt solvabiliteit I in deze rapportage verder aangeduid als solvabiliteit en als uitgangspunt genomen voor het inzicht in de buffer voor het opvangen van tegenslagen.

De stijging van de solvabiliteit is lager dan verklaard kan worden uit de toevoeging van het resultaat (1,7%) aan het eigen vermogen. De oorzaak hiervan is dat het balanstotaal gemiddeld gezien met 1,3% is toegenomen doordat een aantal scholen extra financiering (schatkistbankieren) heeft aangetrokken en financial lease is aangegaan. Tenslotte heeft de gewijzigde samenstelling van de deelnemende scholen in 2020 geleid tot een toename van 0,2%.

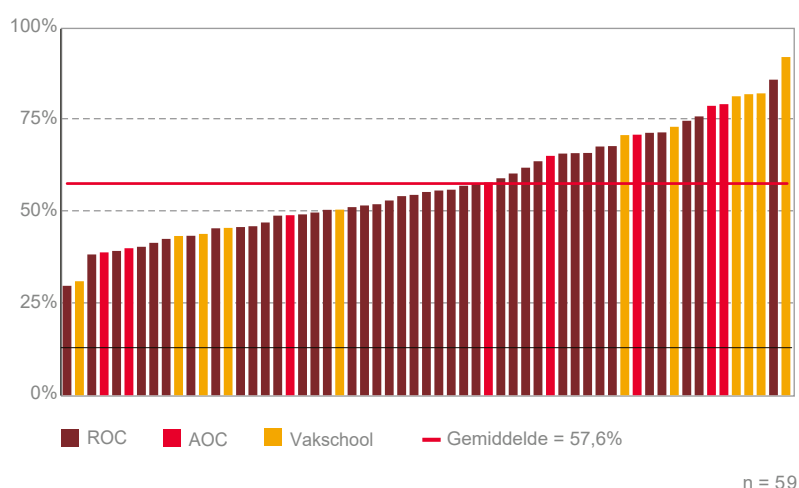
De spreiding in de solvabiliteit per school is in 2020 verder afgenomen en varieert van 29,9% tot 92,3%. Er zijn sinds 2016 geen scholen meer met een negatieve solvabiliteit. Slechts vijf scholen hebben een solvabiliteit van minder dan 40%, waarvan één minder dan 30%.

Figuur 3: Ontwikkeling solvabiliteit 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 - 2020

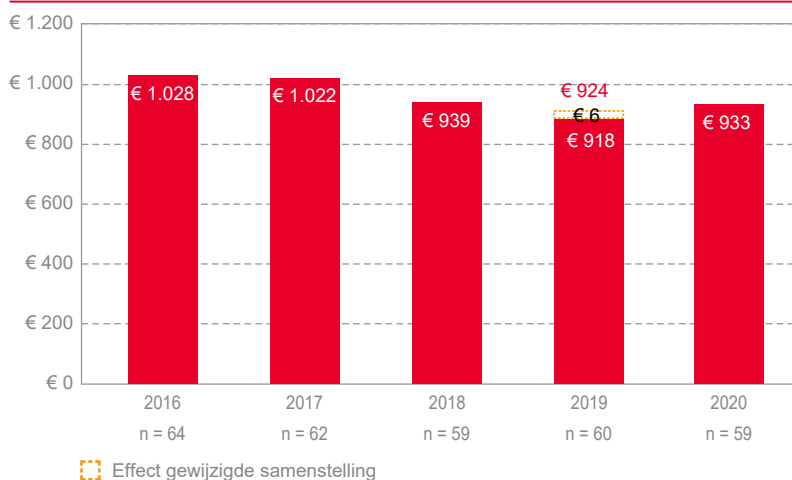
Figuur 4: Solvabiliteit per school 2020

Bron: Benchmark mbo 2020

Het totale bedrag aan langlopend vreemd vermogen bij de mbo-scholen is in 2020, na vier jaar van afname, toegenomen van € 918 miljoen in 2019 naar € 933 miljoen. Hieruit blijkt dat in 2020 per saldo € 15 miljoen extra financiering is aangetrokken. Tegenover de scholen die regulier of extra afgelost hebben staat een aantal scholen die zijn gaan schatkistbankieren. Schatkistbankieren is een lening bij de schatkist (ministerie van Financiën) tegen gunstiger condities dan de instelling zelf bij een bank zou kunnen krijgen.

Figuur 5: Ontwikkeling langlopend vreemd vermogen 2016 – 2020 in miljoenen euro's

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

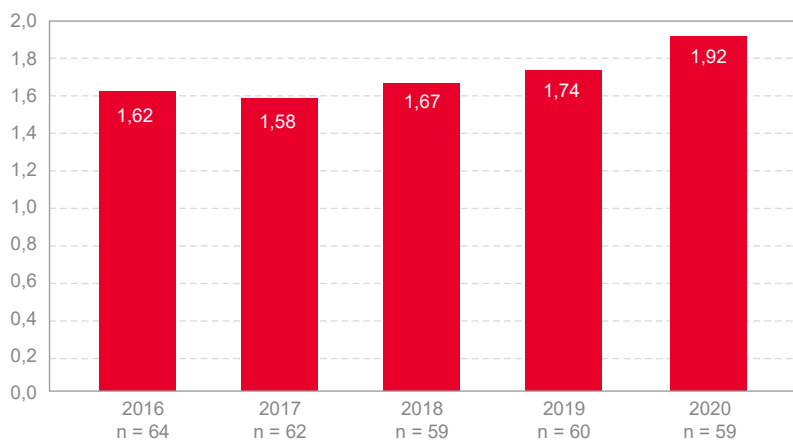

Liquiditeit gestegen

In 2020 bedraagt de liquiditeit (vlottende activa gedeeld door kortlopende schulden) van de mbo-scholen 1,92 ten opzichte van 1,74 in 2019. Hiermee kunnen de mbo-scholen ruimschoots aan hun financiële verplichtingen op korte termijn voldoen. De liquiditeit is met name gestegen als gevolg van positieve jaarresultaten en het aantrekken van financiering.

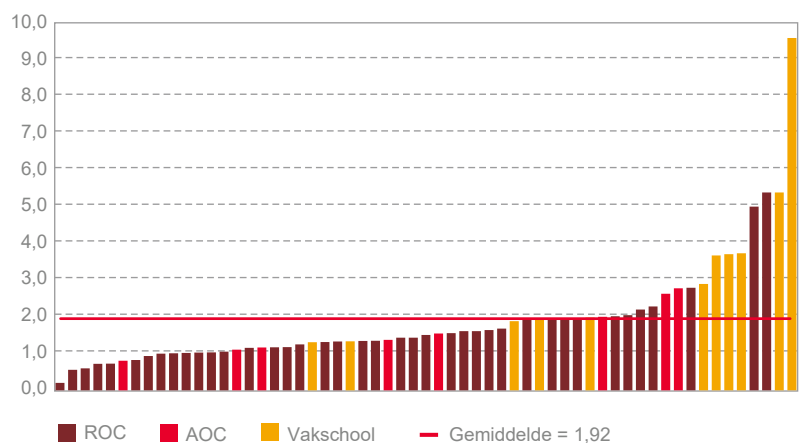
De liquiditeit varieert van 0,2¹ tot 9,56 en heeft daarmee een ruimere bandbreedte dan vorig jaar.

Figuur 6: Ontwikkeling liquiditeit 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 7: Liquiditeit per school 2020

n = 59

Bron: Benchmark mbo 2020

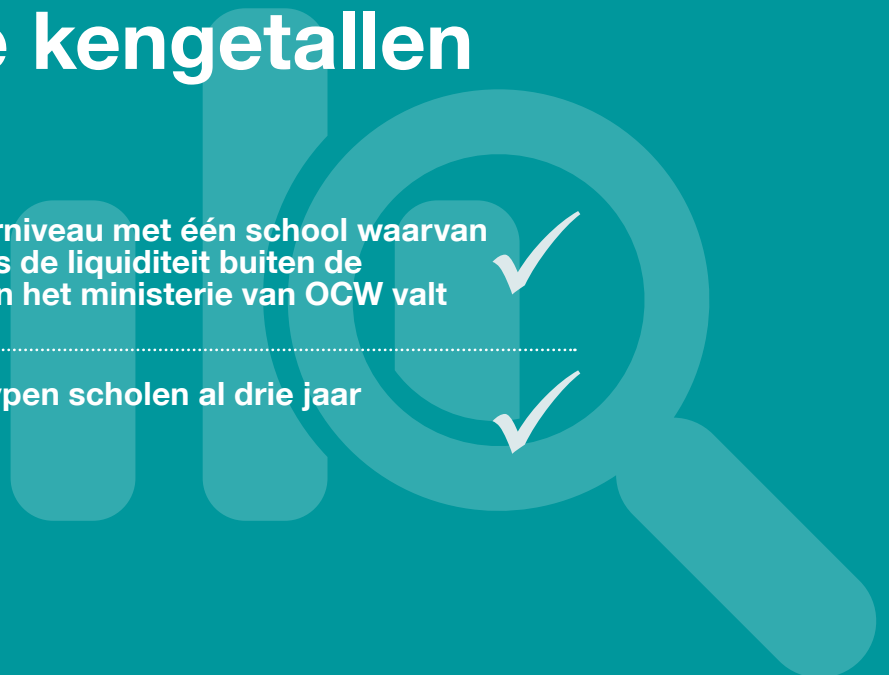
¹ Een tijdelijke liquiditeit van minder dan 1 is hanteerbaar als de school scherp stuurt op de liquide middelen, een goede solvabiliteit heeft en de exploitatie op orde heeft.

Nadere analyse financiële kengetallen

Positief beeld op sectorniveau met één school waarvan zowel de rentabiliteit als de liquiditeit buiten de signaleringsgrenzen van het ministerie van OCW valt

Rentabiliteit voor alle typen scholen al drie jaar positief

Combinatie van financiële kengetallen toont gezond financieel beeld van de sector

Voor een goed inzicht in de financiële duurzaamheid van de sector worden in deze benchmark niet alleen de afzonderlijke financiële kengetallen weergegeven, maar ook de combinatie daarvan. In figuur 8 zijn rentabiliteit en de liquiditeit gecombineerd weergegeven: de rentabiliteit op de y-as en de liquiditeit op de x-as. Elk symbool stelt een school voor, gedifferentieerd naar grootteklasse.

Net als in vorige jaren zijn in de figuur de signaleringsgrenzen ingetekend die het ministerie van OCW voor de financiële kengetallen hanteert:

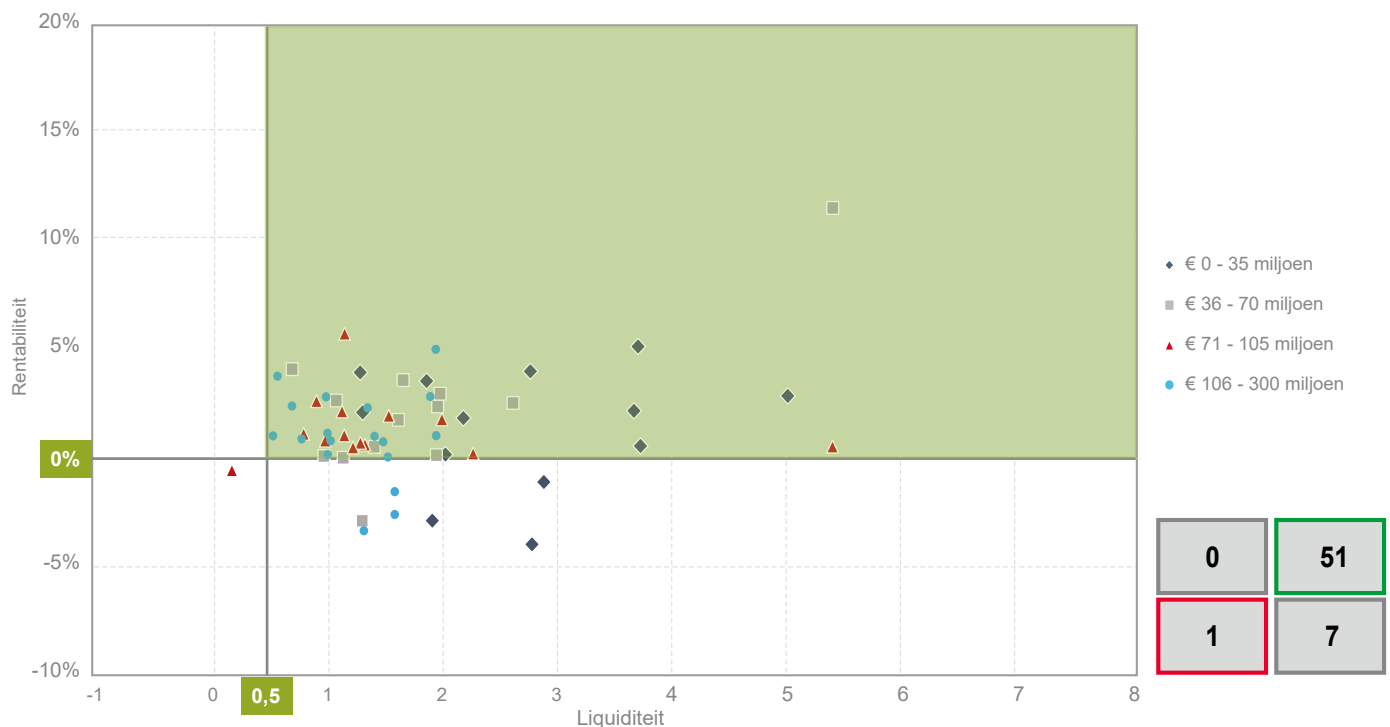
- een rentabiliteit van minimaal 0% gemiddeld over de afgelopen drie jaar (de periode van drie jaar borgt dat incidentele schommelingen het beeld niet te zeer beïnvloeden);
- een liquiditeit van minimaal 0,5.

De scholen boven de horizontale grenslijn in de figuur hebben over drie jaren gezien een positieve rentabiliteit. De scholen rechts van de verticale grenslijn hebben een liquiditeit van meer dan 0,5.

Op basis van de combinatie van deze kengetallen kan worden vastgesteld dat de scholen in het kwadrant rechtsboven vanuit de perspectieven rentabiliteit en liquiditeit op basis van de signaleringsgrenzen van OCW, zeker gezien de hoge solvabiliteit, als financieel gezond kunnen worden beschouwd. In het groene kwadrant bevinden zich 51 scholen. In 2019 waren dit 40 scholen en in 2018 waren 37 scholen in dit kwadrant opgenomen.

Uit figuur 8 blijkt verder dat er één school is die zowel qua rentabiliteit als qua liquiditeit onder de signaleringsgrenzen valt. Dit is gelijk aan voorgaand jaar waarbij dezelfde school in dit kwadrant was gepositioneerd. De toename van het aantal scholen in het kwadrant rechtsboven toont aan dat de algemene financiële situatie van de sector verder is verbeterd. Dit laat onverlet de constatering dat voor individuele scholen de financiële ontwikkeling minder gunstig kan zijn.

Figuur 8: Financiële positionering scholen 2020 met signaleringsgrenzen ministerie van OCW

Bron: Benchmark mbo 2020

Kengetallen naar type school: rentabiliteit alle schooltypen positief

De gemiddelde rentabiliteit van ROC's en vakscholen is in 2020 gestegen. Daarentegen is de gemiddelde rentabiliteit van de AOC's in 2020 gedaald.

Uit figuur 9 blijkt dat de gemiddelde rentabiliteit van de vakscholen het hoogste is van de verschillende type scholen en is toegenomen ten opzichte van 2019 en daarmee boven de gemiddelde rentabiliteit van de totale sector van 1,7% over 2020 ligt. De gemiddelde rentabiliteit bij de ROC's is toegenomen van 0,3% naar 1,4% in 2020, terwijl de gemiddelde rentabiliteit van de AOC's is afgenomen van 2,8% naar 1,0% in 2020. De daling bij de AOC's is een gevolg van de harmonisatie van de bekostiging in 2019, waarbij de AOC's meer middelen hebben ontvangen, wat wordt opgebracht door de ROC's. In 2020 hebben de instellingen hierop kunnen anticiperen.

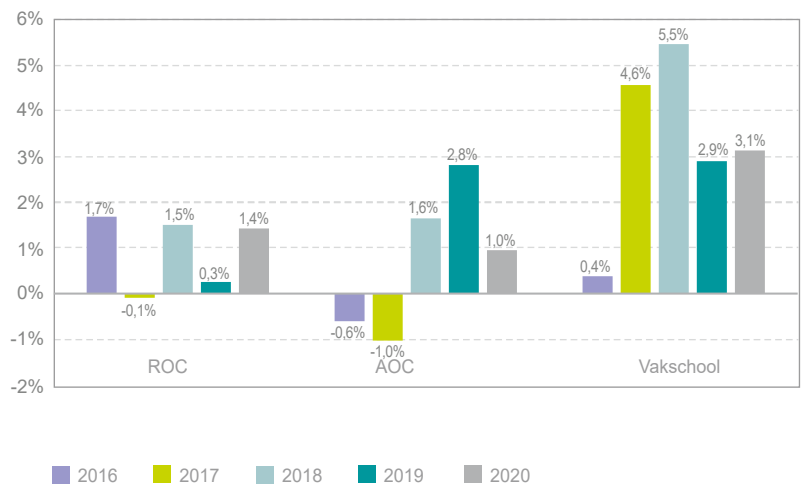
De solvabiliteit van de drie schooltypen kent onderlinge verschillen in hoogte en in de trend. De hoogte van de solvabiliteit van de vakscholen is bovengemiddeld. De solvabiliteit van de vakscholen is in 2020 toegenomen van 63,1% naar 63,4%.

Ook de solvabiliteit van de AOC's is bovengemiddeld. De solvabiliteit van de AOC's is in 2020 toegenomen van 59,2% (exclusief Nordwincollege), naar 60,1%.

De solvabiliteit van de ROC's stijgt beperkt en bedraagt ultimo 2020 gemiddeld 55,5%

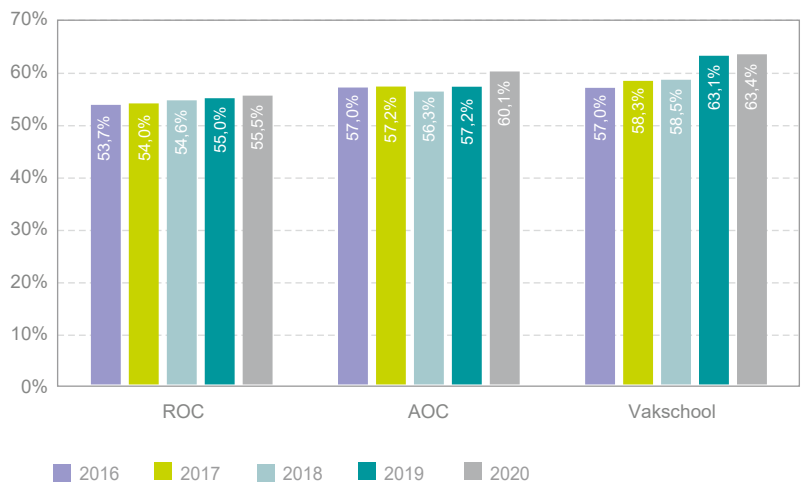
De gemiddelde liquiditeit van de ROC's is marginaal gestegen van 1,5 in 2019 naar 1,6 in 2020. De AOC's tonen eveneens een marginale stijging van 1,6 naar 1,7. De liquiditeit van de vakscholen is in 2020 verder gestegen van 2,7 naar 3,4 met name door de grote stijging bij een tweetal vakscholen.

Figuur 9: Rentabiliteit 2016 – 2020 per type school

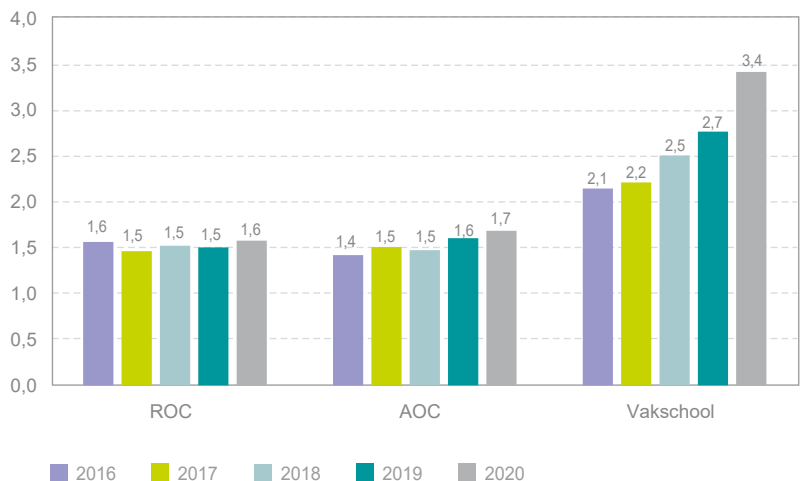
Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 10: Solvabiliteit ROC's, AOC's en vakscholen 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 11: Liquiditeit ROC's, AOC's en vakscholen 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

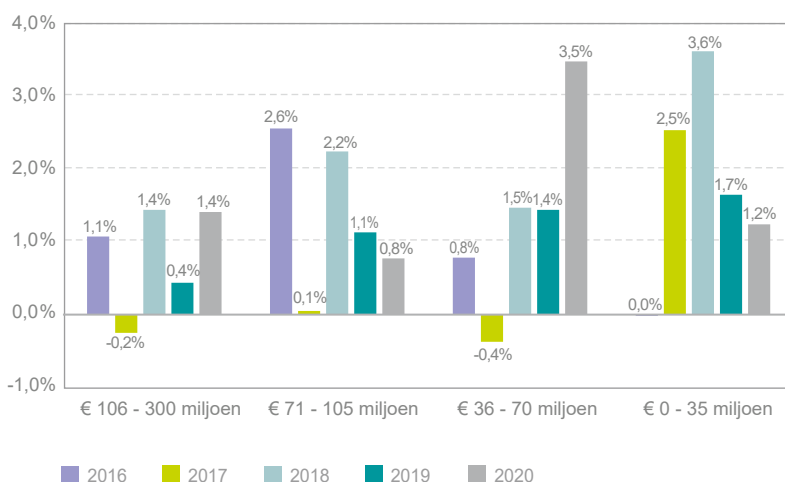
Financiële kengetallen naar grootteklasse van de scholen

Uit figuur 12 blijkt dat de rentabiliteit voor de schoolgrootte tussen de € 36 en € 70 miljoen en de schoolgrootte tussen de € 106 en € 300 miljoen in 2020 beide zijn gestegen. Daarentegen is voor de schoolgroottes tussen de € 0 en € 35 miljoen en € 71 en € 105 miljoen ten opzichte van 2019 sprake van een daling van de rentabiliteit, maar beide wel positief. Opvallend hierbij is de stijging voor de grootteklasse tussen de € 36 en € 70 miljoen van 1,4% naar 3,5%. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door bijzondere baten als gevolg van verkoop van een pand bij één ROC en hogere rijksbijdrage bij één vakschool als gevolg van hoger aantal studenten in 2018 ten opzichte van 2017.

De solvabiliteit van alle grootteklassen ligt in de range van 50% tot circa 64%. Opgemerkt wordt dat de solvabiliteit van de categorie scholen met een omzet tussen de € 36 en € 70 miljoen in 2020 het meest stijgt. Voor de grootste categorie scholen tussen de € 106 miljoen en € 300 miljoen is sprake van een daling. Dit wordt verklaard doordat voor drie van de scholen in deze categorie het balanstotaal fors is gestegen met name door het aantrekken van extra financiering en opname financial leases waardoor de solvabiliteit van deze scholen met 3,3% tot 22,1% is afgenomen. Bij alle schoolgroottes is de gemiddelde solvabiliteit op orde.

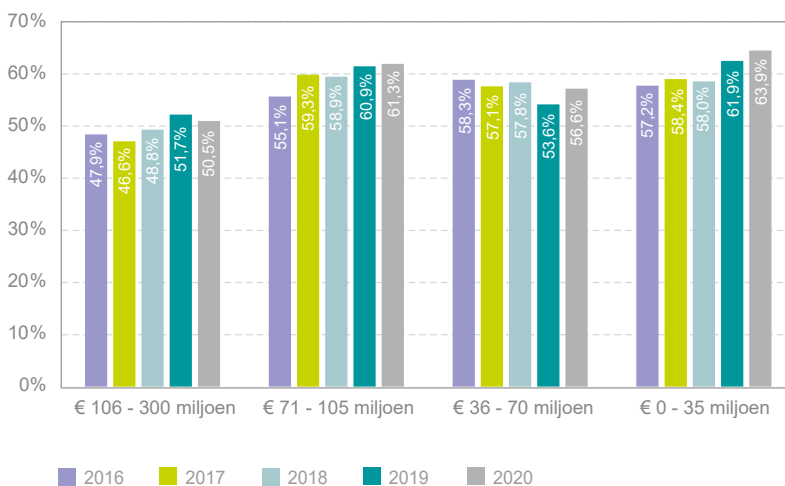
De verschillen in liquiditeit per grootteklasse zijn in 2020 verder toegenomen. Opmerkelijk is dat de liquiditeit van de scholen met een omvang tussen de € 71 en € 105 miljoen vrijwel ongewijzigd blijft terwijl de liquiditeit voor de andere drie grootteklassen toeneemt. Verder is opmerkelijk dat de kleinste scholen (met een omvang tussen de € 0 en € 35 miljoen) is gestegen van 2,7 naar 3,2. Dit wordt met name veroorzaakt door de grote stijging van de liquiditeit bij een tweetal vakscholen. Ook is de gemiddelde liquiditeit van de kleinste scholen beïnvloed doordat Nordwincollege dit jaar niet meedoet en voorgaand jaar met een liquiditeit van 0,84 nog wel.

Figuur 12: Rentabiliteit per grootteklasse 2016 – 2020

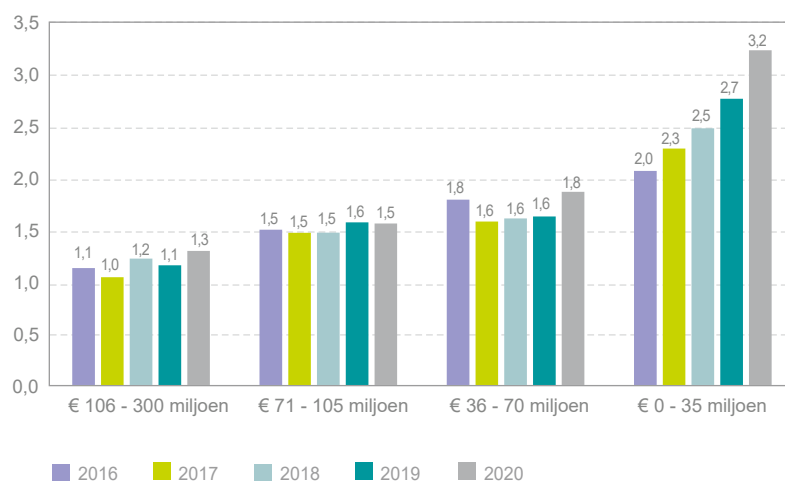
Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 13: Solvabiliteit per grootteklasse 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 14: Liquiditeit per grootteklasse 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Kosten en baten

Aantal gewogen studenten als basis voor bekostiging verder gestegen (1,86%)

Totale baten stijgen met 0,8%

Personeel per student marginaal afgenomen na een toename in de afgelopen vier jaren: 1 fte onderwijzend personeel per 14,6 studenten, in 2019 1 fte per 14,5 en 1 fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per 12,1 studenten, in 2019 1 fte per 12,0

Huisvestingskosten per m² gedaald: van € 126 naar € 124,50

Aantal studenten verder gestegen

Het aantal ongewogen studenten is net als vorig jaar gestegen en wel met 1,42%. Dat in tegenstelling tot eerdere referentieramingen. In 2019 bedroeg de stijging 1,54%. De stijging komt door de toename van de BOL, de beroeps opleidende leerweg, na een afname van het aantal in de afgelopen twee jaar. Daartegenover is het aantal studenten in de BBL, beroeps begeleidende leerweg, juist gedaald met 1,6% na een toename in de afgelopen vier jaar. Er zijn sinds 2016 geen studenten meer die een BOL-deeltijd volgen.

Uit een nadere analyse van de ontwikkeling van de studentenaantallen per school is gebleken dat op 40 van de 59 scholen het aantal studenten in de periode van 1 oktober 2019 tot 1 oktober 2020 is gestegen en het aantal studenten op de overige 19 scholen in diezelfde periode is gedaald.

Bij de ROC's en de vakscholen neemt bij meer dan de helft van de scholen de aantallen toe, in tegenstelling tot de AOC's waar maar bij drie van de acht scholen sprake is van

een toename. Van de zeventien grote scholen met een omzet van tussen de € 106 en € 300 miljoen is het aantal studenten bij zestien scholen toegenomen. Ook bij de kleinste scholen (€ 0 tot € 35 miljoen omzet) is voor elf van de veertien scholen sprake van een stijging. Bij de andere twee grootteklassen is het aantal studenten bij ongeveer de helft van de scholen toegenomen.

Het aantal gewogen studenten, dat is het aantal dat de basis vormt voor bekostiging, is in 2020 eveneens gestegen: met 1,86%. In 2019 bedroeg de stijging 0,64%. In de weging tellen BOL-studenten voor 1,0 mee en BBL-studenten voor 0,5. De stijging van het aantal studenten gaat naar verwachting op termijn over in een daling.

Als gevolg van de COVID-19 uitbraak in Nederland is het aantal aanmeldingen in 2020 echter hoger dan verwacht. In september 2021 is wel sprake van een daling van het aantal studenten waardoor de verwachte daling realiteit wordt.

Tabel 8: Ontwikkeling aantal studenten (absoluut) 2016 – 2020

	Aantal studenten					Mutatie 1-10-2020 t.o.v. 1-10-2019	
	Per 1-10-16	Per 1-10-17	Per 1-10-18	Per 1-10-19	Per 1-10-20	Aantal	Percentage
BBL	99.738	108.580	120.734	130.451	128.393	-2.058	-1,60%
BOL deeltijd	22	3	0	0	0	0	0,00%
BOL voltijd	375.926	378.186	375.646	373.591	382.917	9.326	2,44%
Totaal	475.686	486.769	496.380	504.042	511.310	7.268	1,42%

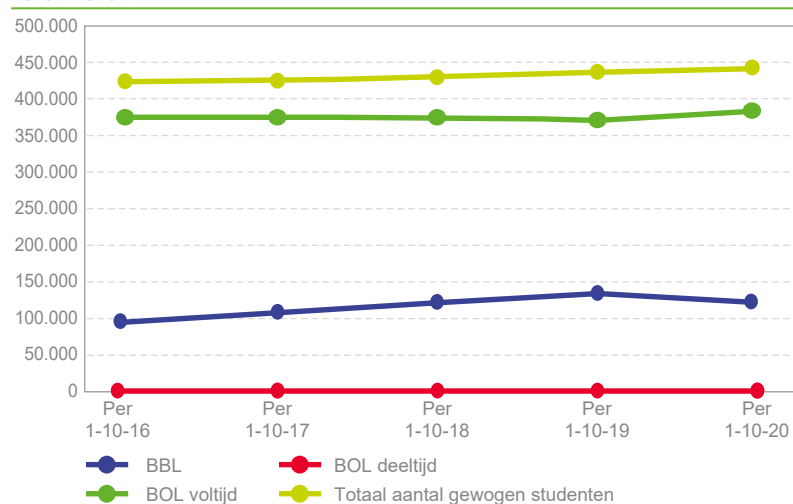
Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Tabel 9: Ontwikkeling gewogen aantal studenten 2016-2020

	Aantal studenten					Mutatie 1-10-2020 t.o.v. 1-10-2019	
	Per 1-10-16	Per 1-10-17	Per 1-10-18	Per 1-10-19	Per 1-10-20	Aantal	Percentage
Totaal	426.793	432.477,5	436.013	438.816,5	447.113,5	8.297	1,86%

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 15: Ontwikkeling aantal studenten per leerweg absoluut en totaal gewogen 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Totale baten gestegen

In 2020 is de totale rijksbijdrage voor het beroepsonderwijs met 2,5% gestegen. De rijksbijdrage voor het voortgezet onderwijs (voor de mbo-scholen die ook voortgezet onderwijs bieden) daalde met 2,3%. De overige baten zijn afgenomen met 10,1%. Per saldo betekent dit een marginale stijging van de totale baten met 0,8%.

De rijksbijdrage per student (gewogen naar voltijd en deeltijd) is, gecorrigeerd voor Nordwincollege, gestegen met 1,5% van € 10.146 in 2019 naar € 10.296 in 2020. Zonder correctie bedroeg de rijksbijdrage per gewogen student in 2019 € 10.187. De stijging van de rijksbijdrage komt doordat de rijksbijdragen uit het beroepsonderwijs meer zijn gestegen dan de rijksbijdragen voortgezet onderwijs zijn gedaald. De stijging van de rijksbijdragen uit het beroepsonderwijs is voornamelijk te verklaren door de looncompensatie, een direct gevolg van de loonruimte.

De bijdrage per gewogen student verschilt per school, onder meer afhankelijk van het type school, de aangeboden opleidingen en de historische ontwikkeling van het aantal

studenten. De rijksbijdrage per gewogen student varieert in 2020 per school van € 8.763 tot € 14.719.

De rijksbijdrage per fte is vanaf 2016 jaarlijks gestegen, waarbij deze van € 100.461 in 2019 stijgt naar € 102.189 in 2020. In 2020 is zowel de rijksbijdrage als het aantal fte gestegen. Aangezien de stijging van de rijksbijdrage groter is dan de stijging van het aantal fte is de rijksbijdrage per fte in 2020 per saldo met 1,7% gestegen ten opzichte van 2019.

De rijksbijdrage per fte is voor vakscholen hoger dan voor ROC's en AOC's: respectievelijk € 110.122, € 99.963 en € 102.409. De rijksbijdrage per fte voor de ROC's en de vakscholen zijn toegenomen met respectievelijk 2,6% en 2,3%, terwijl de rijksbijdrage per fte voor de AOC's met 2,7% is afgenomen. Deze afname wordt veroorzaakt doordat in 2019 extra rijksbijdragen aan de AOC's zijn verstrekt. Bovendien daalt voor een aantal AOC's jaarlijks het aantal studenten terwijl het aantal fte nog niet afneemt.

Tabel 10: Ontwikkelingen rijksbijdragen 2019 – 2020, in miljoenen euro's

Baten	Rijksbijdrage		Mutatie 2020 ten opzichte van 2019	
	2019	2020	€	%
Rijksbijdragen beroepsonderwijs	€ 4.219,28	€ 4.325,86	€ 106,58	2,5%
Rijksbijdragen voortgezet onderwijs	€ 511,18	€ 499,28	€ -11,90	-2,3%
Overige baten	€ 526,70	€ 473,44	€ -53,26	-10,1%
Totale baten	€ 5.257,16	€ 5.298,58	€ 41,42	0,8%

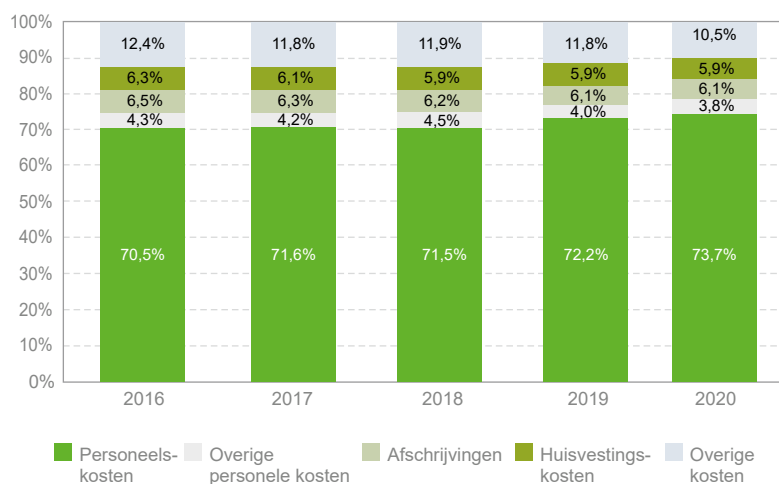
Bron: Benchmark mbo 2019 – 2020

Aandeel personeelskosten verder toegenomen

Uit figuur 16 blijkt dat in de sector in 2020 het aandeel personeelskosten is toegenomen van 72,2% naar 73,7%, na een stijging van 0,7% in 2019 ten opzichte van 2018. Het aandeel dat aan huisvestingskosten en afschrijvingen is besteed is in beide jaren stabiel gebleven op respectievelijk 5,9% en 6,1%. Het aandeel van de overige personele kosten is in 2020 net als in 2019 gedaald, doordat vanwege COVID-19 bepaalde kosten vanwege COVID-19 niet of beperkt zijn gemaakt (dienstreizen, trainingen, personeelsuitjes en bijeenkomsten rondom jubilea en afscheid van medewerkers). Het aandeel van de overige kosten is na jaren stabiel te zijn geweest, in 2020 gedaald, doordat vanwege COVID-19 bepaalde kosten niet zijn gemaakt.

Figuur 16: Ontwikkeling kostenstructuur 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

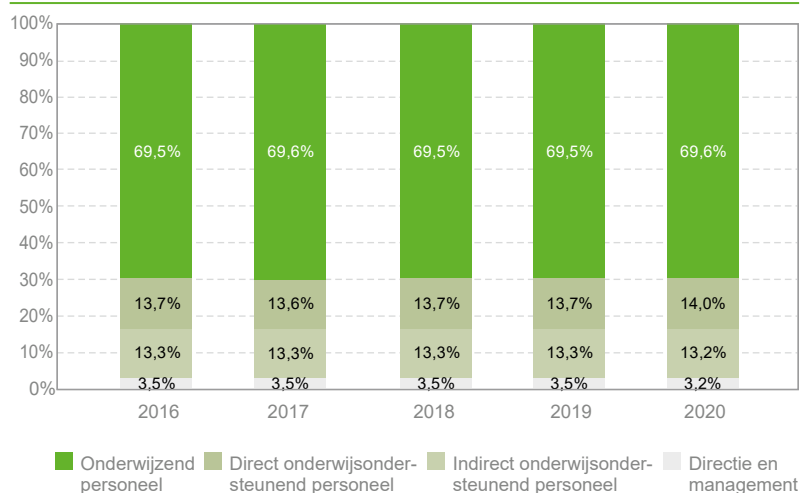
Aandeel kosten onderwijspersoneel gestegen ten opzichte van voorgaand jaar

De opbouw van de personeelskosten is na in de afgelopen vier jaar stabiel te zijn gebleven, in 2020 gewijzigd doordat in 2020 het aandeel van zowel onderwijzend als direct onderwijsondersteunend personeel beide zijn toegenomen respectievelijk van 69,5% naar 69,6% en van 13,7% naar 14,0%. Het aandeel indirect onderwijsondersteunend personeel en het aandeel directie en management zijn beide gedaald in 2020 respectievelijk van 13,3% naar 13,2% en van 3,5% naar 3,2%. Hiermee is nadat de opbouw van de kostenstructuur van mbo-scholen al vier jaar vrijwel ongewijzigd is gebleven het aandeel kosten in onderwijspersoneel in 2020 gestegen.

In absolute zin is de formatie onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel met 246 fte (0,7%) toegenomen. De formatie indirect onderwijsondersteunend personeel en directie/management is daartegenover met 105 fte (-1,4%) afgenomen. In het afgelopen jaar was nog sprake van een stijging van het indirect onderwijsondersteunend personeel en directie/management.

Per saldo is de personeelsformatie in 2020 met 0,3% toegenomen.

Figuur 17: Ontwikkeling opbouw personeelslasten 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Tabel 11: Ontwikkeling formatie 2019 – 2020

Functiegroepen	Formatie		Mutatie 2020 ten opzichte van 2019	
	2020	2019	Aantal	%
Onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel	35.672	35.426	246	0,7%
Indirect onderwijsondersteunend personeel en directie/management	7.233	7.338	(105)	-1,4%
Totaal	42.905	42.764	141	0,3%

Bron: Benchmark mbo 2019 – 2020

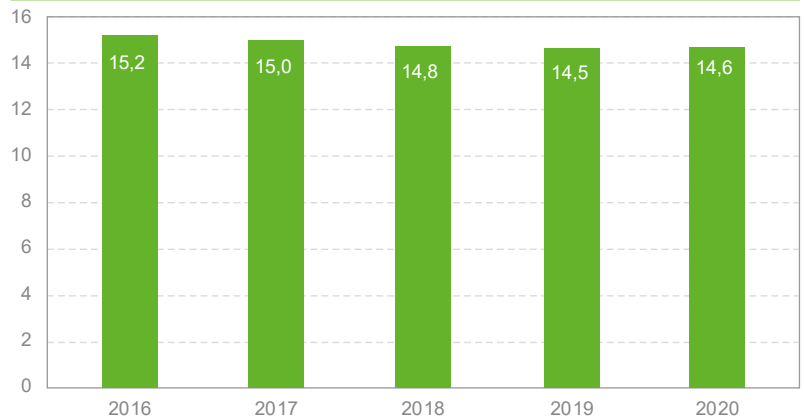
Aantal studenten per fte onderwijzend personeel en direct onderwijs- ondersteunend personeel na vier jaar daling in 2020 gestegen

Het aantal studenten per fte onderwijzend personeel is in 2020 gestegen. Of anders gezegd: de sector heeft in 2020 minder onderwijzend personeel per student ingezet. Nadat het aantal studenten per fte vier jaar op een rij is afgenomen is nu sprake van een stijging ondanks dat het aantal fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel zijn gestegen. Dit komt doordat het aantal studenten iets meer is gestegen dan het aantal fte. In 2020 wordt gemiddeld 1 fte per 14,6 studenten ingezet ten opzichte van 1 fte per 14,5 studenten in 2019. De genoemde aantallen studenten zijn gewogen voor de leerweg van de student.

Een nieuw kengetal in de benchmark is het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel. Aangezien het direct onderwijsondersteunend personeel wordt ingezet in het primaire proces is het saldo van onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel een betere graadmeter voor het aantal studenten per fte ten behoeve van het primaire proces. Dit kengetal laat tevens een stijging zien na een daling in de afgelopen drie jaar. In 2020 is de inzet 1 fte per 12,1 studenten, waar dit in 2019 nog 1 fte per 12,0 studenten bedroeg. Hieruit blijkt dat tegenover de toename van het gewogen aantal studenten (1,86%) een beperktere toename van het aantal fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel van 0,7% staat.

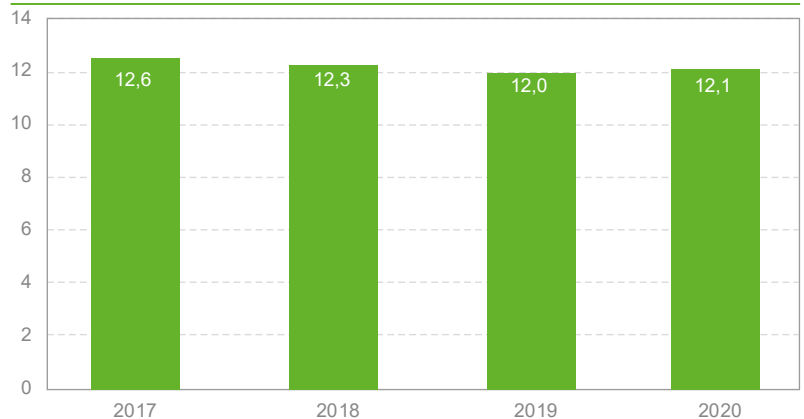
Het aantal studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel varieert per school: de spreiding varieert van 8,2 tot 14,8.

Figuur 18a: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel 2016 – 2020

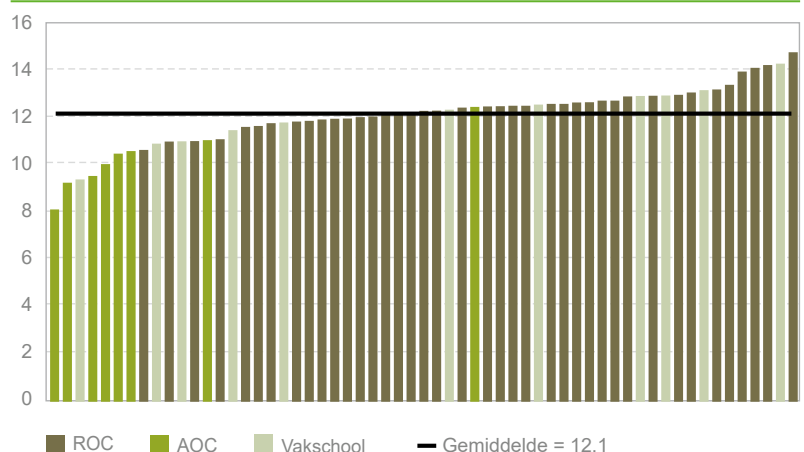
Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 18b: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel 2017 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2017 – 2020

Figuur 19: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per school 2020

n = 59

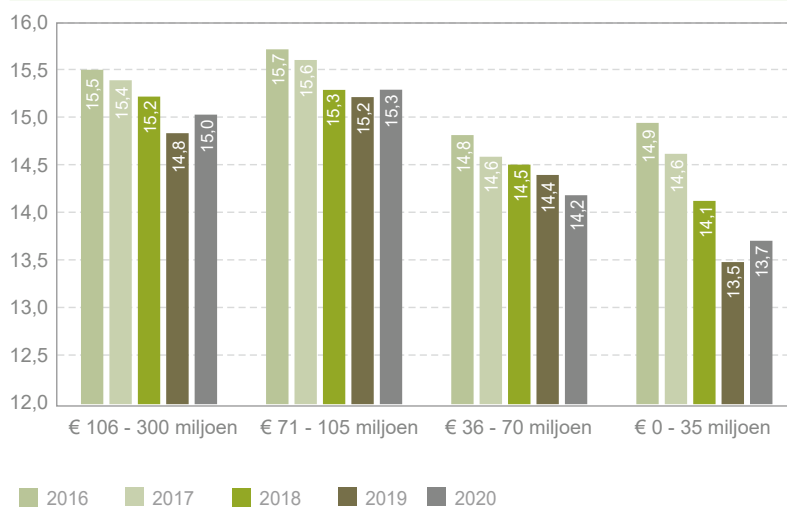
Bron: Benchmark mbo 2017 – 2020

In drie van de vier grootteklassen is een toename van het aantal studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel zichtbaar. Alleen in de grootteklasse met scholen met een omzet tussen de € 36 en € 70 miljoen is nog sprake van een afname van het aantal studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel. Opvallend hierbij is dat de scholen met een omzet tot € 70 miljoen gemiddeld 11,7 studenten per fte hebben en de scholen met een omzet vanaf € 71 miljoen gemiddeld 12,5 studenten per fte hebben.

De AOC's zetten gemiddeld het meeste personeel in: 1 fte per 10,2 studenten. De vakscholen nemen een middenpositie in met 1 fte per 12,1 studenten en de ROC's zetten 1 fte per 12,5 studenten in.

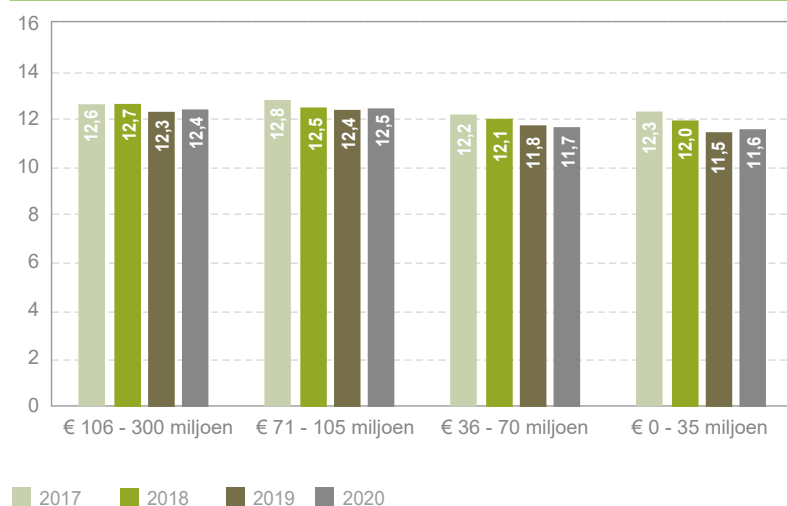
De toename van het aantal studenten per fte is zichtbaar voor de ROC's terwijl het aantal studenten per fte voor de vakscholen stabiel blijft daalt het aantal studenten per fte voor de AOC's. Deze verschillen worden voornamelijk veroorzaakt doordat voor de AOC's en de vakscholen sprake is van een krimp terwijl bij de ROC's nog sprake is van een stijging waarbij het aantal fte niet direct in dezelfde mate kan worden aangepast.

Figuur 20a: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel per grootteklasse 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 20b: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per grootteklasse 2017 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2017 – 2020

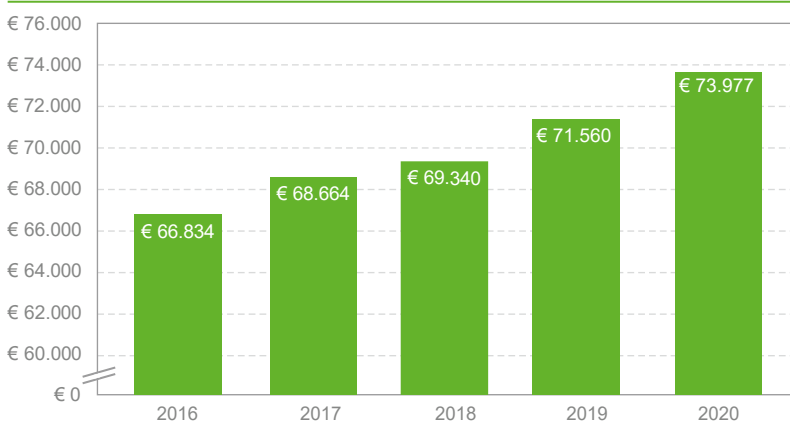
Salariskosten per fte in loondienst door stijging CAO met 3,4% toegenomen

De salariskosten per fte in loondienst zijn in 2020 met 3,4% gestegen tot € 73.977 (in 2019 bedroeg de stijging 3,2%). Aan deze stijging ligt de cao-loonontwikkeling ten grondslag. De salariskosten met betrekking tot periodieken is gecompenseerd door middel van verloof. De salariskosten per fte variëren per school van € 65.381 tot € 83.032. Opvallend is dat de spreiding in 2020 ten opzichte van 2019 net als in 2019 ten opzichte van 2018 verder is toegenomen.

De salariskosten per fte zijn bij alle typen onderwijs toegenomen. De salariskosten per fte zijn bij de vakscholen met 3,5% het meest gestegen, gevolgd door de ROC's met 3,4% en de AOC's met 2,9%. De vakscholen hebben, net zoals in 2019 het geval was, de hoogste gemiddelde salariskosten per fte binnen de sector.

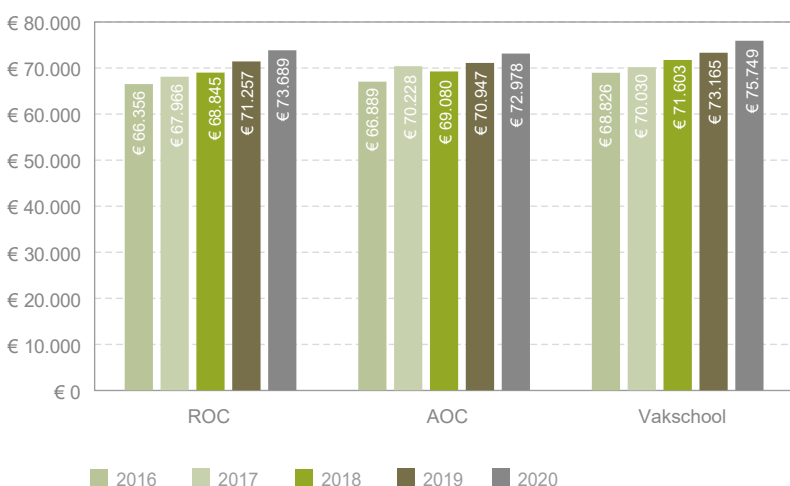
Uit een vergelijking tussen de grootteklassen blijkt dat de gemiddelde salariskosten per fte voor alle grootteklassen zijn toegenomen. De salariskosten per fte zijn bij de scholen met een omzet tot en met € 35 miljoen met 4,4% het meest gestegen en met 2,4% bij de scholen met een omzet tussen de € 106 en de € 300 miljoen het minste. Dit verschil in stijging wordt onder meer verklaard doordat het aandeel personeelskosten directie en management bij scholen met omvang tot en met € 35 miljoen stijgt en bij scholen met omzet tussen de € 106 en de € 300 miljoen juist daalt. De salariskosten per fte bij scholen met een omzet tussen de € 71 en de € 105 miljoen zijn met 3,6% gestegen en bij scholen met omzet tussen de € 36 de € 70 miljoen met 3,4%.

Figuur 21: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst 2016 - 2020

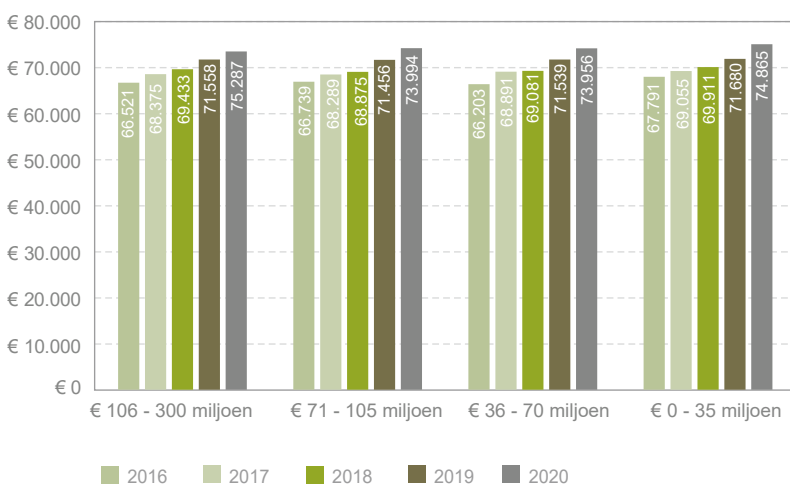
Bron: Benchmark mbo 2016 - 2020

Figuur 22: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst per type school 2016 - 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 - 2020

Figuur 23: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst per grootteklasse 2016 - 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 - 2020

Aantal m² in de sector licht gedaald, ook huisvestingskosten per m² gedaald

Het aantal vierkante meters dat de mbo-scholen beschikbaar hebben voor het onderwijsproces of de ondersteuning daarvan, is in lijn met 2019. Hierdoor worden de vierkante meters optimaler gebruikt omdat het aantal studenten is toegenomen. Het gemiddeld aantal vierkante meters per school is, gecorrigeerd voor de gewijzigde samenstelling, afgenomen van 71.142 m² in 2019 naar 71.064 m² in 2020.

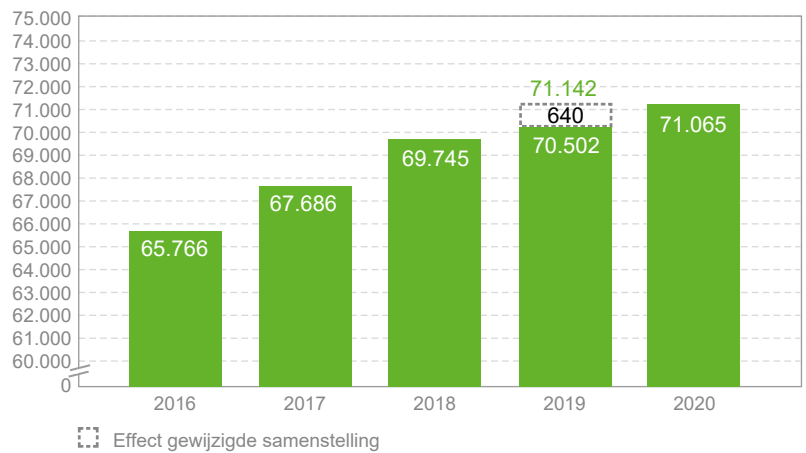
Aangezien het aantal vierkante meters beschikbaar voor onderwijs na de gecorrigeerde samenstelling, is afgenomen en het aantal (gewogen) studenten in 2020 met 1,86% is toegenomen, is het aantal vierkante meters per gewogen student afgenomen van 9,1 in 2019 naar 9,0 in 2020.

De spreiding is nagenoeg gelijk aan 2019 en blijft fors: van 5,8 tot 23,1 vierkante meter per gewogen student.

Evenals in voorgaande jaren is het aantal vierkante meters per gewogen student bij de ROC's significant lager dan bij de AOC's en de vakscholen: respectievelijk 7,8, 12 en 11,1. Gemiddeld hebben grotere scholen minder vierkante meters (7,8 m²) per gewogen student dan kleinere scholen (9,5 m²). Het aantal vierkante meters per gewogen student voor scholen met een omvang tot € 105 miljoen blijft gelijk, terwijl het aantal vierkante meters per gewogen student voor grotere scholen met 0,2 vierkante meter is gedaald.

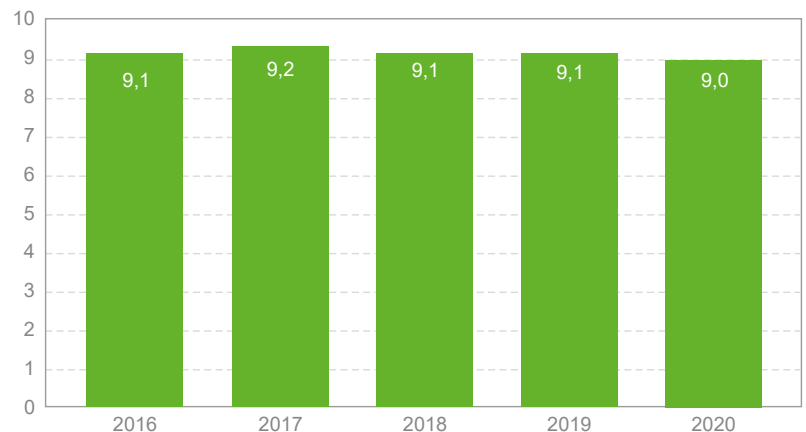
De boekwaarde van de gebouwen en terreinen van de scholen is in 2020, gecorrigeerd voor de gewijzigde samenstelling, met 0,4% afgenomen van € 51.581.025 in 2019 naar € 51.384.535 in 2020 vanwege lagere investeringen.

Figuur 24: Gemiddeld aantal vierkante meters per school beschikbaar voor onderwijsproces of ondersteuning daarvan

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Figuur 25: Aantal vierkante meters per gewogen student 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Tabel 12: Opbouw huisvestingskosten 2016 – 2020

Opbouw huisvestingskosten	Sector 2016	Sector 2017	Sector 2018	Sector 2019	Sector 2020
Huur	20%	21%	22%	21%	21%
Verzekeringen	1%	1%	1%	1%	1%
Dotatie onderhoudsvoorziening	3%	3%	4%	4%	3%
Klein onderhoud en exploitatie	9%	11%	10%	10%	10%
Energie en water	10%	11%	10%	10%	10%
Schoonmaakkosten	4%	4%	5%	4%	5%
Heffingen	4%	4%	4%	5%	5%
Overige huisvestingslasten	4%	4%	4%	4%	4%
Afschrijving gebouwen	35%	32%	34%	34%	35%
Rentelasten (vastgoedgerelateerde deel)	9%	9%	7%	7%	6%
Totale huisvestingskosten	100%	100%	100%	100%	100%

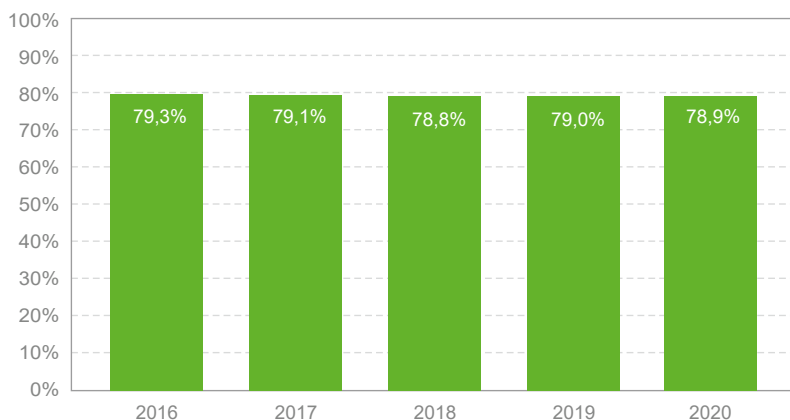
Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

De gemiddelde WOZ-waarde van de gebouwen per school is, gecorrigeerd voor de gewijzigde samenstelling, met 1,2% gedaald. Het effect van de gewijzigde samenstelling bedraagt 1,1%, waardoor de gemiddelde WOZ-waarde zonder correctie in 2020 met 0,1% is gedaald.

De kosten per vierkante meter zijn in 2020 gedaald en bedragen € 124,50 versus € 126 in 2019. De analyse van de opbouw van de huisvestingskosten toont dat de onderverdeling van de kosten in 2020 redelijk stabiel is gebleven maar wel sprake is van een aantal verschuivingen. Dit betekent dat de kosten van schoonmaak en afschrijving gebouwen niet zijn gedaald en daardoor relatief zijn gestegen terwijl de overige kostencategorieën de kosten zijn afgenomen.

Het aandeel vierkante meters in eigendom is afgenomen van 79,0% naar 78,9% in 2020.

Figuur 26: Aandeel vierkante meters in eigendom 2016 – 2020

Bron: Benchmark mbo 2016 - 2020

Aandeel ICT-kosten gestegen naar 5,2% door online onderwijs

Het aandeel ICT-kosten (5,2%) in de totale kosten is in 2020 gestegen ten opzichte van 2019 (5,0% gecorrigeerd voor de gewijzigde samenstelling). De totale ICT-kosten zijn de afgelopen jaren ook in absolute zin toegenomen van € 264,0 miljoen naar € 274,2 miljoen in 2020. De gemiddelde personele lasten van ICT-personeel zijn met 1,5% gestegen van € 66.897 naar € 67.868.

Het meest opvallend is de daling van het aandeel inhuur en uitbesteding van 13,1% in 2019 naar 11,8% in 2020. Dit betekent dat relatief minder is uitbesteed. Tegenover deze relatieve afname staan toenames ten opzichte van voorgaand jaar van het aandeel in hardware, softwarekosten en datacommunicatie welke veroorzaakt zijn door een toename van kosten als gevolg van het online onderwijs geven vanwege COVID-19.

Tabel 13: Kengetallen ICT 2016 – 2020

Kengetal/indicator	2016	2017	2018	2019	2020
Aandeel ICT in totale kosten	4,8%	4,9%	5,1%	5,1%	5,2%
Activeringsgrens activa	€ 1.726	€ 1.659	€ 1.695	€ 1.762	€ 1.906
Personele last personeel ICT in loondienst	€ 57.429	€ 61.710	€ 64.102	€ 66.897	€ 67.868
Aandeel van de totale formatiekosten dat aan ICT wordt besteed	3,0%	3,0%	3,1%	3,0%	3,0%

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Tabel 14: Opbouw ICT-kosten 2016 – 2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Aandeel personele ICT kosten (inclusief detacheringen)	31,7%	32,2%	32,3%	31,3%	31,5%
Aandeel inhuur en uitbesteding	12,5%	13,2%	14,2%	13,1%	11,8%
Aandeel hardware	18,8%	18,0%	18,1%	17,7%	18,0%
Aandeel softwarekosten	24,4%	25,3%	24,9%	25,4%	26,0%
Aandeel datacommunicatie	7,1%	6,6%	6,1%	7,5%	8,1%
Aandeel telefonie	4,0%	3,7%	3,4%	3,1%	3,0%
Aandeel organisatiekosten	1,3%	1,1%	1,0%	1,9%	1,6%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Financiële positie onderwijs verder versterkt

Ook in 2020 is de financiële positie van de mbo-sector versterkt. De solvabiliteit, rentabiliteit en liquiditeit van de sector zijn veelal adequaat en vormen daarmee op dit moment een solide basis voor de financiële continuïteit van de sector met ruimte om de maatschappelijk noodzakelijke investeringen in de verdere digitalisering van het onderwijs en het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden bij de studenten proactief en degelijk invulling te kunnen geven. Hoewel het aantal scholen met een negatief resultaat ten opzichte van 2019 is afgenomen van 17 naar 15, is het aantal scholen met een tweejarig negatief financieel resultaat in 2020 juist toegenomen van 3 naar 9. Overigens zijn negatieve financiële resultaten in veel gevallen het gevolg van incidentele lasten en/of van bewust beleid vanwege de goede financiële positie. Van de negen scholen met een tweejarig negatief resultaat is voor vijf instellingen sprake van een (boven)gemiddelde solvabiliteit en voor vier instellingen van een (boven) gemiddelde liquiditeit. Verder zijn er in 2020 geen scholen die meer dan twee jaar een negatief financieel resultaat hebben behaald terwijl dat in 2019 nog wel voor één school van toepassing was.

In 2020 is het totale sectorresultaat toegenomen van € 45,8 miljoen in 2019 naar € 85,7 miljoen in 2020. De rentabiliteit (het resultaat ten opzichte van de totale baten) van de mbo-scholen is in 2020 50% hoger dan in 2019 en bedraagt 1,7% tegenover 1,1% in 2019. Het sectorresultaat over 2020 is hoger dan begroot en met name veroorzaakt door incidentele baten uit verkoop van panden en door de COVID-19 maatregelen.

Vanwege COVID-19 zijn:

- medewerkers op een alternatieve wijze ingezet: in plaats van de inzet op onderzoek naar kwaliteitsverbeteringen is de inspanning verschoven naar verbeteringen gericht op het mede mogelijk maken van onderwijs op afstand en het verzorgen van praktijklessen in kleine groepen. De dit jaar niet aan kwaliteitsverbetering bestede bedragen hebben in 2020 tot een besparing geleid maar zullen in de komende jaren naar verwachting alsnog tot uitgaven leiden voor onderzoek naar kwaliteitsverbeteringen;
- scholen enerzijds terughoudend geweest in het aantrekken van extra personeel en anderzijds niet in staat geweest om alle vacatures in te vullen vanwege het tekort aan leraren;
- extra kosten gemaakt om onderwijs op afstand en fysieke praktijklessen in kleine groepen mogelijk te maken door ondermeer de aanschaf van laptops en het beschikbaar stellen van software. Ook is geïnvesteerd in de goede online verbindingen (datacommunicatie) die de kwaliteit van het online onderwijs vergroten;
- sommige reguliere kosten niet gemaakt door het vervallen van dienstreizen, trainingen, personeelsuitjes en bijeenkomsten rondom jubilea en afscheid van medewerkers omdat deze activiteiten geen doorgang konden vinden;

- extra middelen ter beschikking gesteld om studieachterstanden, veroorzaakt door het uitvallen van lessen en de beperktere mogelijkheden vanwege online onderwijs, weg te werken. Door het aanhouden van de pandemie en het maatwerk dat dit vergt, heeft dit in 2020 nog maar beperkt kunnen plaatsvinden.

Op basis van vorengenoemde effecten vanwege COVID-19 heeft dit per saldo een positief effect gehad op de rentabiliteit in 2020 en zal dit effect zich in 2021 naar verwachting herhalen. Voor 2021 wordt derhalve ook een hoger dan gemiddelde rentabiliteit verwacht. Verwacht wordt dat met ingang van 2022 enerzijds de kosten die tijdens COVID-19 niet gemaakt zijn, waaronder uitgesteld onderzoek naar kwaliteitsverbetering en personeelskosten die incidenteel niet gemaakt zijn, alsnog respectievelijk weer zullen worden gemaakt. Anderzijds zullen kosten worden gemaakt voor het wegwerken van (individuele) studieachterstanden. Voor deze laatstgenoemde uitgaven zijn de middelen reeds beschikbaar gesteld zodat in dit geval geldt dat de baten (2020 en 2021) voor de kosten zijn uitgegaan. Verwacht wordt dat scholen tot en met 2023 nodig zullen hebben om deze ontstane studieachterstanden in te halen. Verder wordt verwacht dat de rentabiliteit in 2022 en volgende jaren weer lager zal uitkomen dan over 2020 en 2021. Enerzijds als gevolg van de vorengenoemde extra kosten die nog gemaakt zullen moeten worden en anderzijds omdat de door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op basis van de referentieraming voorziene daling van het aantal studenten met ingang van september 2021 realiteit is geworden.

De stijgende trend in de solvabiliteit (de mogelijkheid om te voldoen aan financiële lange termijnverplichtingen) zet vanwege de hogere rentabiliteit in 2020 verder door.

De solvabiliteit I – het eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal – is in 2020 van 56,8% naar 57,6% gestegen. Deze toename is lager dan op basis van de gerealiseerde rentabiliteit werd verwacht doordat tegenover de toename van het eigen vermogen het balanstotaal door het aantrekken van langlopende leningen (schatkistbankieren) meer is toegenomen. Gemiddeld is de solvabiliteit (57,6%) binnen de sector voldoende hoog om tegenslagen op te vangen. In de benchmarkrapporten over 2016 tot en met 2019 is benoemd dat de sector zich ervan bewust is dat de solvabiliteit van de mbo-scholen, gemiddeld genomen, goed tot zeer goed is. Hiermee hebben de scholen de komende jaren de mogelijkheid om vanuit het eigen vermogen de te verwachten krimp in het aantal studenten op te vangen alsmede te investeren in de verhoging van de kwaliteit van het onderwijs. Het wegwerken van de door COVID-19 ontstane studieachterstanden en de digitalisering van het onderwijs staan hierbij centraal. Dit vraagt van alle betrokken stakeholders om de scholen de ruimte te bieden en te stimuleren hierin te investeren.

Bijvoorbeeld investeringen in innovatie van het onderwijs, zoals nieuwe online onderwijsmethoden en digitale les- en leermiddelen en het aantrekken van medewerkers die voor de implementatie van de innovaties noodzakelijk zijn. Ook moet in de komende jaren worden geïnvesteerd in het aantrekken van veel nieuw personeel vanwege een grote uitstroom van docenten en medewerkers die de komende jaren met pensioen gaan. Al deze ontwikkelingen zullen ook effect hebben op de aanpassing van de huidige infrastructuur in de gebouwen en de bouw van nieuwe gebouwen.

In 2020 is voor het eerst een kentering zichtbaar. Na jarenlange toenames zijn in 2020 het gemiddeld aantal gebouwen per school, het gemiddeld aantal vierkante meters (in eigendom) per school en ook de gemiddelde boekwaarde per school beperkt afgenomen. Vanwege de eerdergenoemde ontwikkelingen wordt verwacht dat er de komende jaren geïnvesteerd zal worden in aanpassing van gebouwen of in het realiseren van nieuwbouw. Hierdoor zal de boekwaarde naar verwachting toenemen. Dit wordt bevestigd door de in 2020, in tegenstelling tot in 2019, gestegen omvang van het langlopend vreemd vermogen als gevolg van het aantrekken van nieuwe leningen.

Hoewel de financiële positie van de sector over het algemeen goed tot zeer goed is, zijn er grote verschillen tussen de verschillende regio's en ook is in de ene regio sprake van (grote) krimp terwijl in de andere regio nog sprake is van een toename.

Daarom is het aan te bevelen de komende periode meerjarige scenario-analyses op te stellen en op basis daarvan de financiële ratio's te bepalen en deze af te zetten tegen de drempelwaarden van het ministerie van OCW.

Ook is van belang dat een versterking van de publieke sector kan worden gerealiseerd door maatschappelijk kapitaal niet op te potten, maar in te zetten om het onderwijs te versterken. Zeker nu uit recent onderzoek in Noord-Brabant is gebleken dat het opleiden van mbo-ers niet alleen het ontwikkelen en benutten van de individuele talenten ten goede komt maar bovendien maatschappelijk rendeert en tot een meerwaarde leidt. Uitdaging is om de groep die uitvalt in het mbo erbij te houden. Dit vraagt om extra investeringen in het begeleiden van studenten, en in het bijzonder de studenten uit risicogezinnen.

De gemiddelde liquiditeit - de mogelijkheid te voldoen aan korte termijnverplichtingen - is gestegen van 1,74 in 2019 naar 1,92 in 2020. Daarmee blijft de sector gemiddeld goed in staat om aan de kortlopende verplichtingen te voldoen. Deze stijging wordt veroorzaakt doordat mbo-scholen tegenover de verhoging als gevolg van het positieve resultaat ook gemiddeld meer geld hebben aangetrokken voor geplande investeringen in de gebouwen en de infrastructuur dan dat scholen liquiditeit hebben aangewend voor het aflossen van langlopende schulden aangezien over spaartegoeden, vanaf een door de bank bepaalde hoogte, inmiddels ook negatieve rente moet worden betaald.

Het aantal studenten is voor het vijfde achtereenvolgende jaar gestegen, in 2020 met 1,42%. Uitgedrukt in gewogen studenten - een weging toegepast voor voltijd- en deeltijdstudenten - bedraagt de stijging 1,86%.

Deze toename is hoger dan de stijging van het ongewogen aantal studenten doordat er een verschuiving heeft plaatsgevonden ten opzichte van voorgaand jaar doordat in 2020 sprake is van een toename van het aantal BOL-voltijd studenten en een afname van het aantal BBL-studenten terwijl dit voorgaand jaar nog omgekeerd was.

In 2020 heeft de sector iets minder onderwijzend personeel per student in kunnen zetten: gemiddeld 1 fte per 14,6 studenten, versus 1 per 14,5 in 2019. Dit is een kentering ten opzichte van de trend vanaf 2014 waarin het aantal studenten per fte jaarlijks af is genomen. Deze wijziging is enerzijds veroorzaakt doordat vanwege COVID-19 de scholen terughoudend zijn geweest met het aantrekken van extra personeel mede doordat een daling van het aantal studenten werd verwacht en vanwege het tekort aan leraren waardoor de vacatures niet allemaal konden worden ingevuld. Anderzijds vanwege de verschuiving van de studenten binnen de verschillende schooltypen. Zo is sprake van een toename van het aantal studenten voor de ROC's, waarvoor een hoger dan gemiddeld aantal studenten per fte van toepassing is dan bij de AOC's en vakscholen, terwijl voor deze schooltypen juist sprake is van een afname van het aantal studenten. Verwacht wordt dat vanwege de afname van het aantal studenten het aantal studenten per fte zal afnemen aangezien de omvang van de personeelsformatie niet direct neerwaarts kan worden aangepast. Ook dit kan zichtbaar worden gemaakt in de meerjarige scenarioanalyses waarvan in overweging is gegeven deze per school op te gaan stellen.

Een nieuw kengetal in de benchmark is het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijs-ondersteunend personeel. Aangezien naast het onderwijzend personeel ook het direct onderwijs-ondersteunend personeel wordt ingezet in het primaire proces, is dit nieuwe kengetal een betere graadmeter voor het aantal studenten per fte. Dit kengetal ontwikkelt zich vergelijkbaar met het aantal studenten per fte onderwijzend personeel. In 2020 is de inzet 1 fte per 12,1 studenten, waar dit in 2019 nog 1 fte per 12,0 studenten bedroeg. Hier liggen dezelfde hiervoor gegeven oorzaken aan ten grondslag.

In 2020 is het aandeel van de personeelskosten dat aan onderwijzend en direct onderwijs-ondersteunend personeel is besteed gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. Dit betekent dat het aandeel van de personeelskosten dat aan indirect onderwijs-ondersteunend personeel en aan management en directie is besteed is afgenomen.

Naast deze ontwikkeling van de personeelsformatie, is als gevolg van de COVID-19 uitbraak, geïnvesteerd in een versnelling van investeringen in de digitalisering van het onderwijs waardoor afstandsonderwijs mogelijk was. Deze investeringen zien we terug in de samenstelling van de hogere ICT-kosten waarbij relatief meer geld is besteed aan de aanschaf van hardware, software en de kosten van datacommunicatie.

Bijlagen

Bijlage A: Begripsomschrijvingen en aantal studenten in financiële benchmark

Tabel A-1: Begripsomschrijving

Begrip	Omschrijving
Rentabiliteit	Het resultaat van de gewone bedrijfsvoering als percentage van de baten van de gewone bedrijfsvoering; omvat resultaat mbo, educatie, contractactiviteiten en andere diensten.
Solvabiliteit	Het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen (solvabiliteit I).
Liquiditeit	Vlottende activa gedeeld door de kortlopende schulden (current ratio).
Signaleringsgrenzen	Grenswaarden die het ministerie van OCW hanteert voor de risicobepaling.
Vierkante meters	In relatie tot huisvestingskosten: vierkante meters beschikbaar voor het onderwijsproces of ter ondersteuning daarvan.

Bron: Benchmark mbo

Tabel A-2: Aantal aan de benchmark deelnemende scholen per type

Type school	2016	2017	2018	2019	2020
ROC	43	42	41	40	40
AOC	11	10	9	9	8
Vakschool	10	10	10	11	11
Totaal aantal deelnemers benchmark	64	62	60	60	59
Totaal aantal mbo-scholen	65	64	61	60	60
Deelname aan mbo Benchmark	98%	97%	98%	100%	98%

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

Tabel A-3: Aantal aan de benchmark deelnemende scholen per grootteklasse

Grootteklasse in rijksbijdrage per jaar	2016	2017	2018	2019	2020
Klasse: minder dan € 35 mln	17	16	15	15	14
Klasse: tussen € 36 mln en € 70 mln	16	16	14	13	13
Klasse: tussen € 71 mln en € 105 mln	16	14	14	14	14
Klasse: meer dan € 106 mln	15	16	17	18	18
Totaal	64	62	60	60	59

Bron: Benchmark mbo 2016 – 2020

In de benchmark mbo 2020 zijn van 59 scholen de gegevens ontvangen.

De namen van de deelnemende scholen zijn opgenomen in de figuren in bijlage C.

Bijlage B: Onderzoeksverantwoording

De financiële benchmark mbo wordt door PwC uitgevoerd in opdracht van en in samenwerking met de MBO Raad.

PwC maakt gebruik van gegevens uit het Elektronisch Financieel Jaarverslag (EFJ), door de scholen aangeleverd via het XBRL Onderwijs Portaal OCW / DUO. Deze gegevens worden aangevuld door de scholen die aan de benchmark deelnemen en via een uploadsysteem bij PwC aangeleverd. De gegevens die in de benchmark zijn gebruikt, zijn door PwC gevalideerd maar er is geen accountantscontrole uitgevoerd. De scholen blijven verantwoordelijk voor de kwaliteit van de aan PwC aangeleverde gegevens.

De gevalideerde gegevens zijn door PwC verwerkt tot spiegelrapportages voor de individuele scholen en tot het sectorbeeld in deze rapportage. De conclusies in dit sectorrapport zijn in samenwerking met de MBO Raad tot stand gekomen.

De financiële benchmark is zoveel mogelijk toegespitst op het mbo. Eventuele andere activiteiten van de scholen zijn buiten beschouwing gebleven, behalve als de kengetallen niet uit te splitsen waren. Dit is het geval bij de rentabiliteit, solvabiliteit, liquiditeit en huisvestingskosten per vierkante meter; deze kengetallen hebben dan ook betrekking op de gehele school. Om tot een toerekening van kosten aan het mbo te komen, hebben de scholen zelf de kosten van het onderwijzend personeel gesplitst.

De andere personeelskosten zijn door PwC toegerekend op basis van het aandeel mbo in de rijksbijdrage van de school.

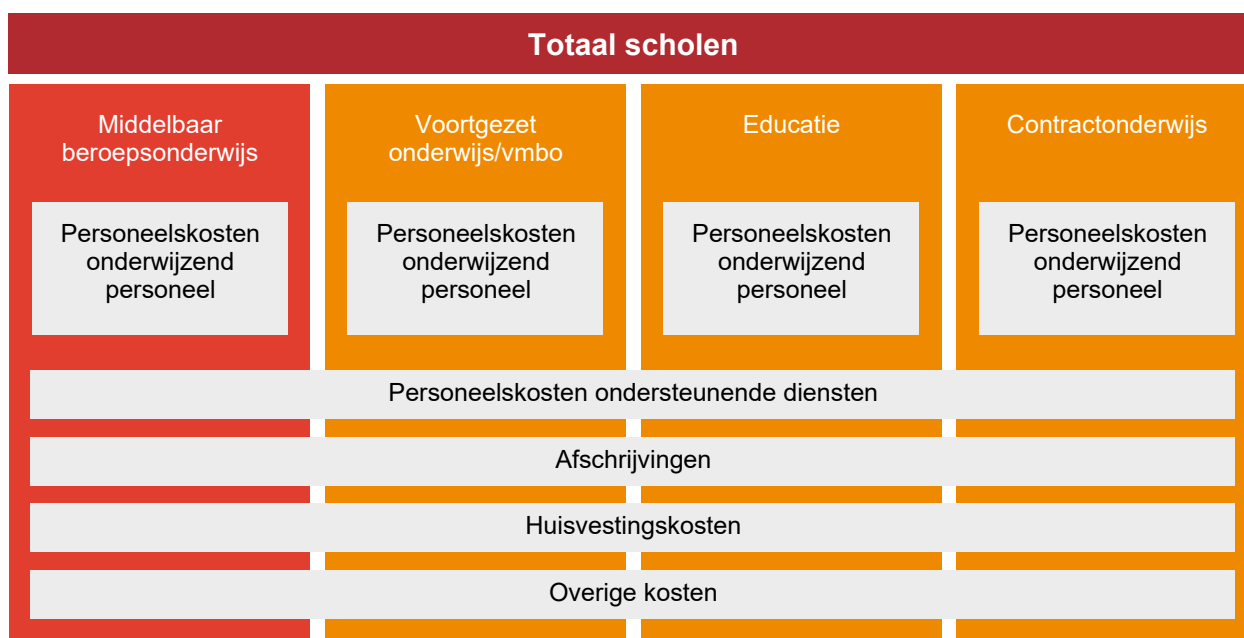
De sectorcijfers in dit rapport zijn - tenzij anders vermeld - de ongewogen gemiddelden van alle aan de benchmark deelnemende scholen. De scores van de scholen zijn gesommeerd en door het totaal aantal deelnemende scholen (59) gedeeld, zonder rekening te houden met de omvang van de school. Die keuze is gemaakt omdat het in de benchmark gaat om de prestaties van de school, ongeacht de omvang.

Indien absolute aantallen (zoals de hoogte van de rijksbijdrage) over meerdere jaren zijn vergeleken, is de vergelijking gebaseerd op het aantal scholen dat in alle betreffende jaren aan de benchmark heeft deelgenomen.

Dit is gedaan om te voorkomen dat mutaties moeten worden toegeschreven aan een verschil in aantallen scholen.

Daar waar in het rapport een verschil wordt benoemd, wordt bedoeld op een statistisch significant verschil bij een betrouwbaarheidsniveau van 95%. Dit betekent dat de kans dat het verschil op toeval berust kleiner is dan 5%.

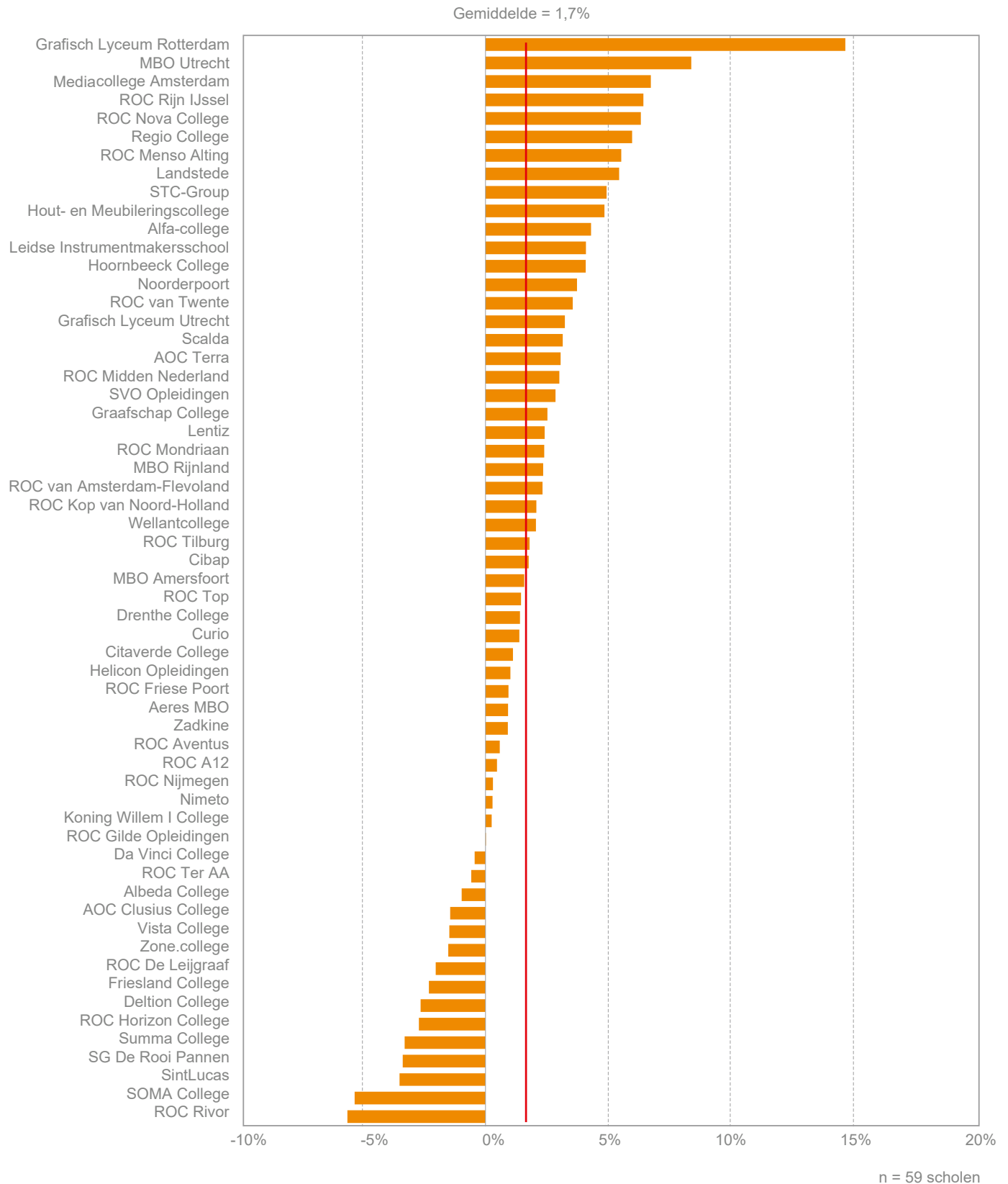
Figuur B-1: Schematische opbouw kosten

Bron: Benchmark mbo

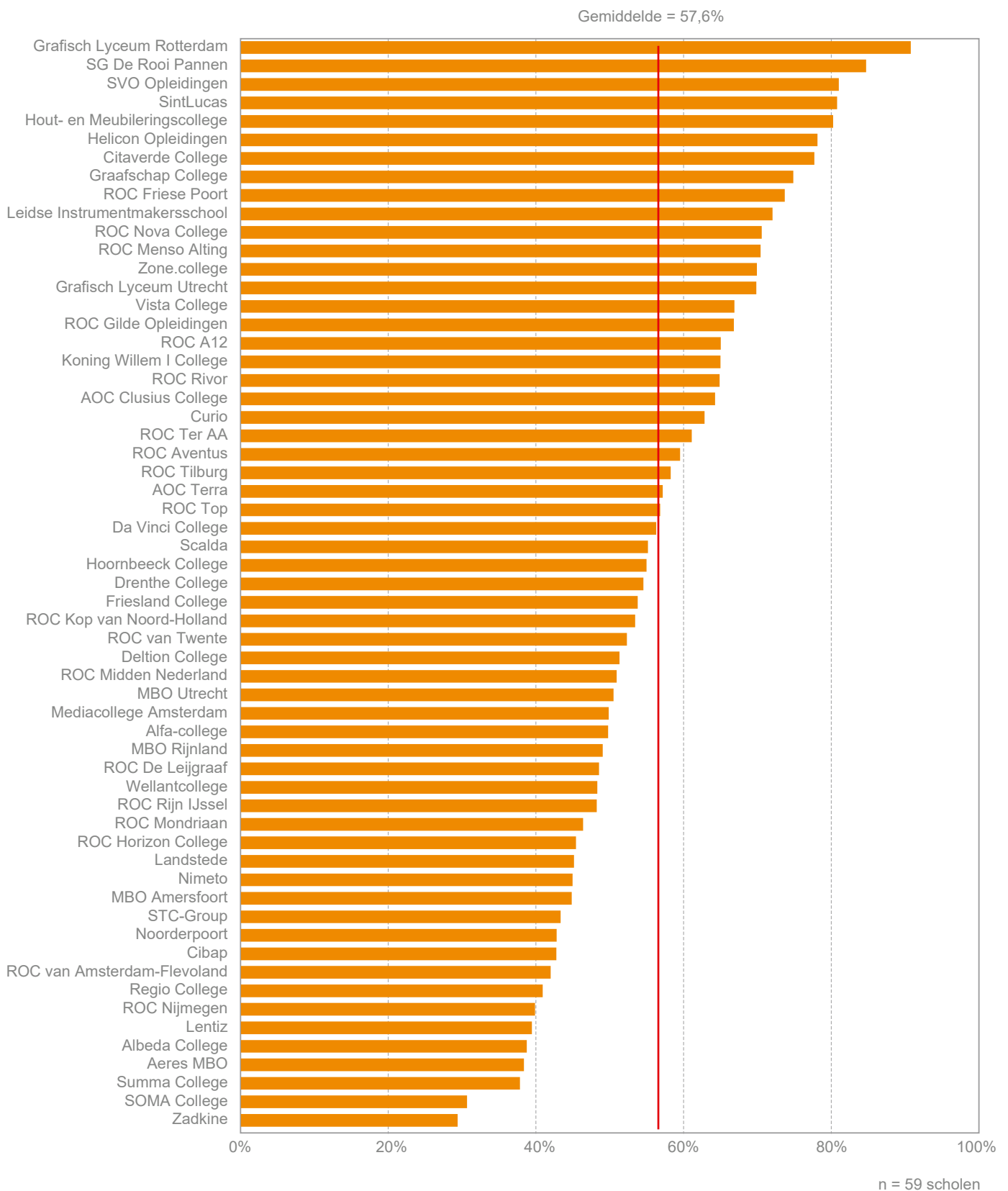
Bijlage C: Financiële positionering mbo-scholen

Tabel C-1: Rentabiliteit 2020

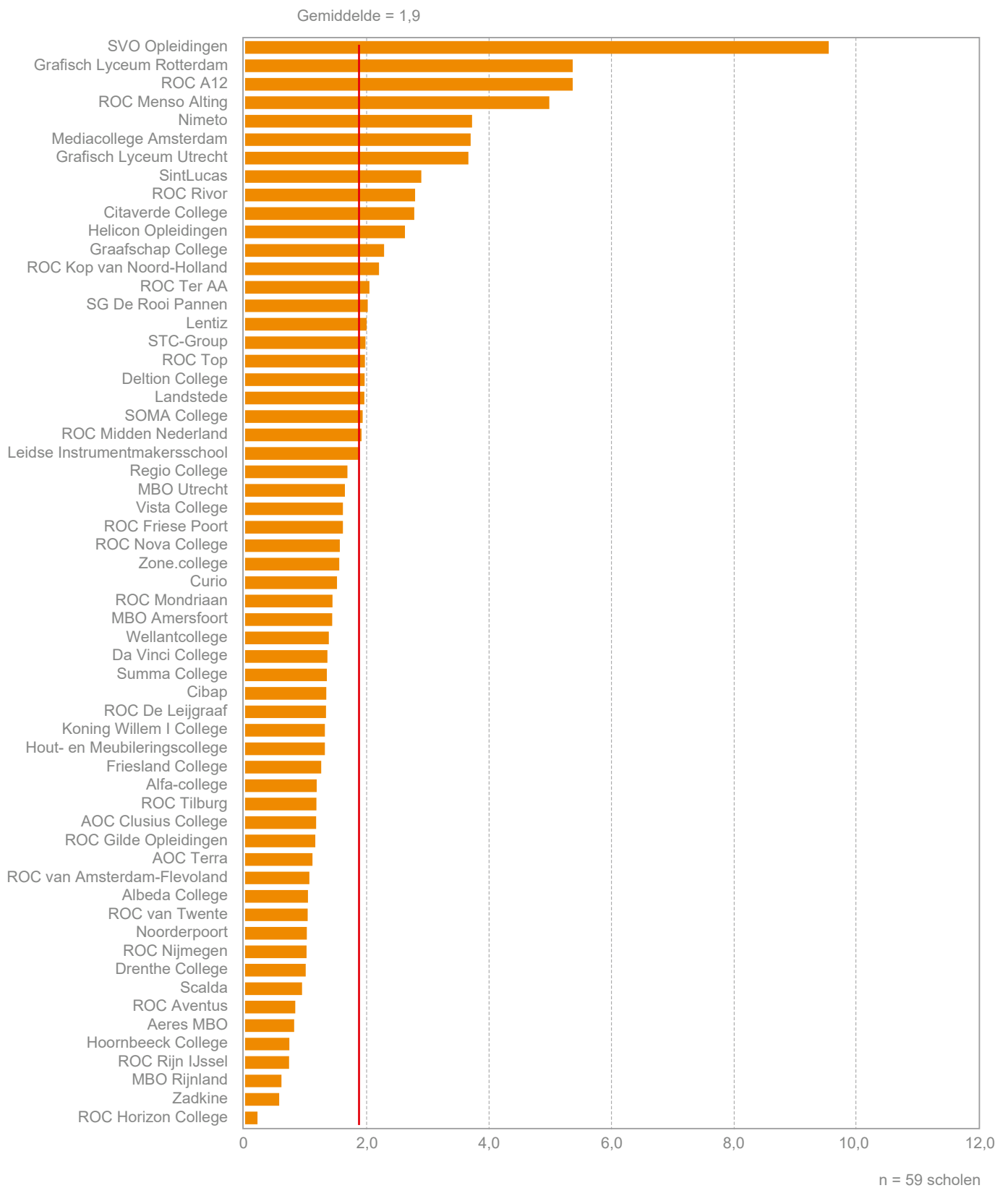
Bron: Benchmark mbo 2020

Tabel C-2: Solvabiliteit I 2020

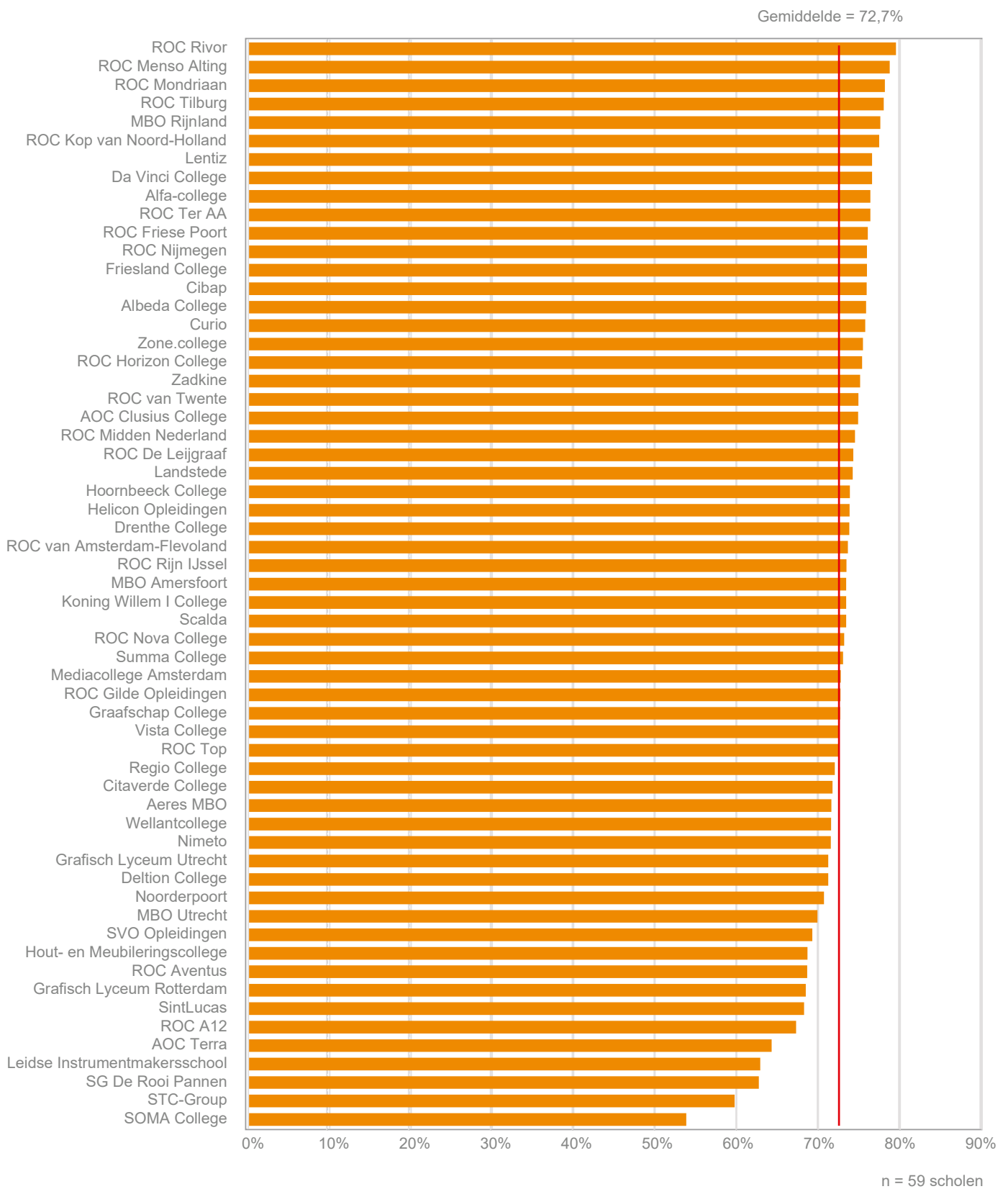
Bron: Benchmark mbo 2020

Tabel C-3: Liquiditeit 2020

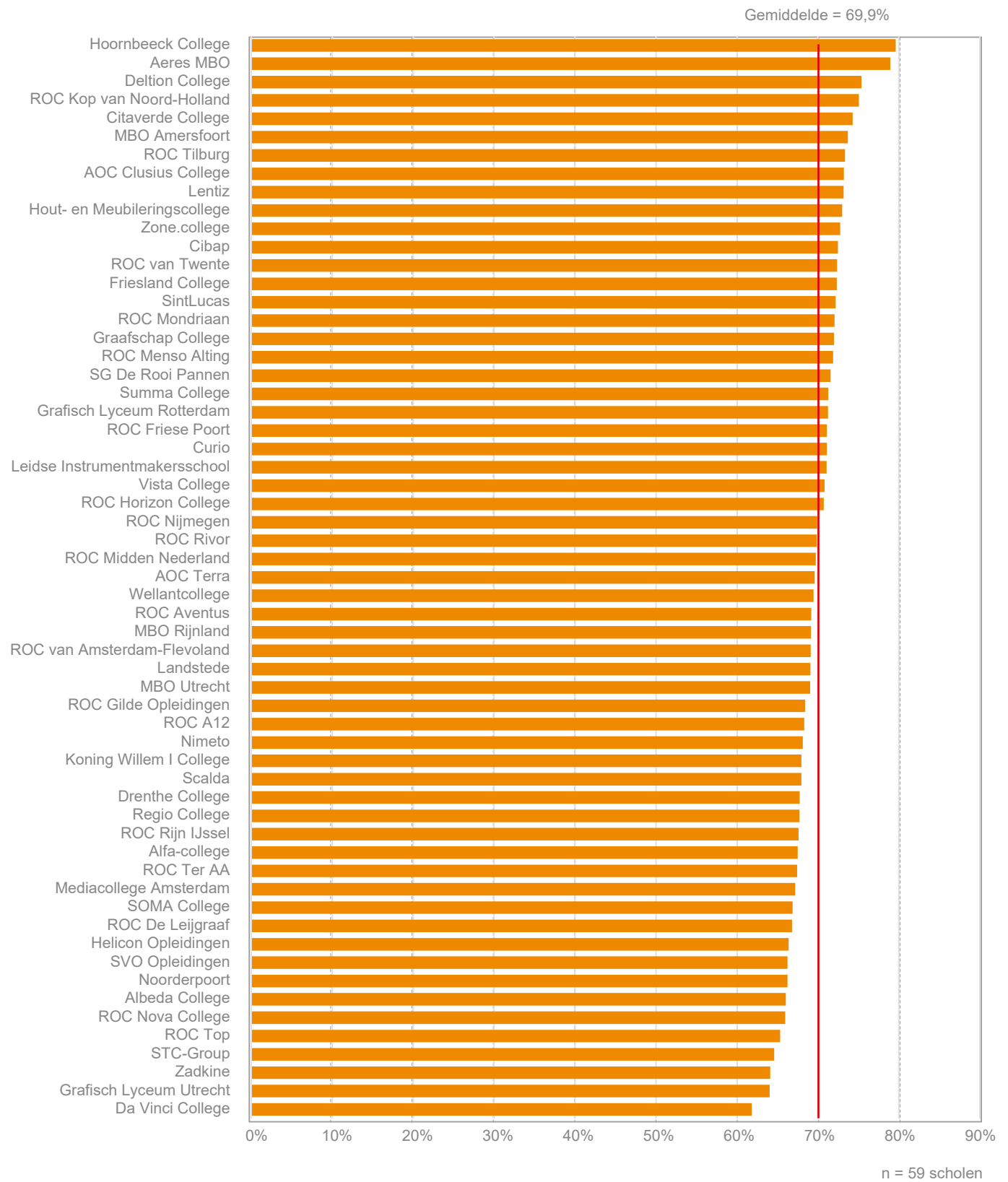
Bron: Benchmark mbo 2020

Tabel C-4: Personeelskosten ten opzichte van de totale lasten van de school in 2020

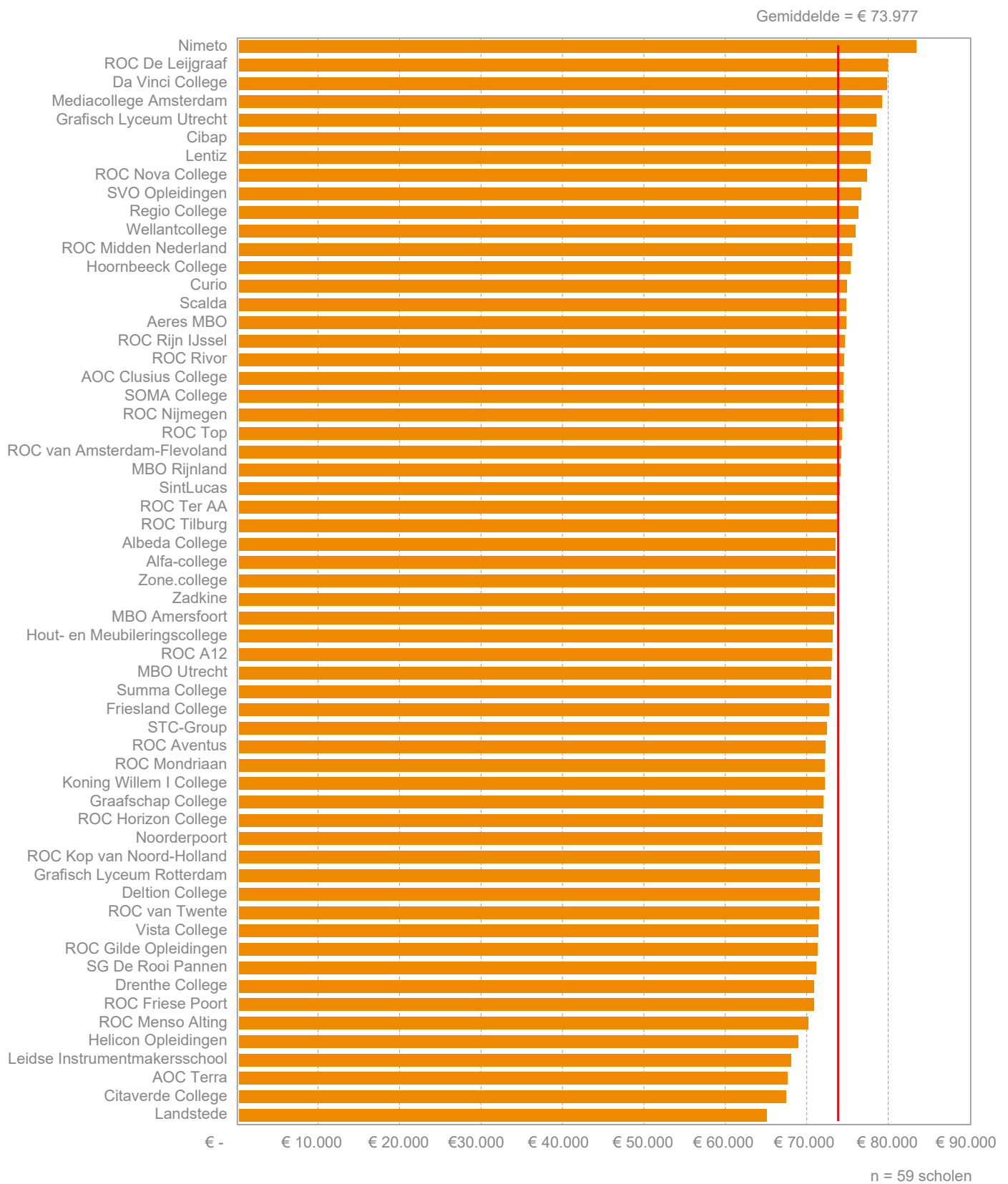
Bron: Benchmark mbo 2020

Tabel C-5: Personeelskosten onderwijzend personeel ten opzichte van de totale personeelskosten beroepsonderwijs in 2020

Bron: Benchmark mbo 2020

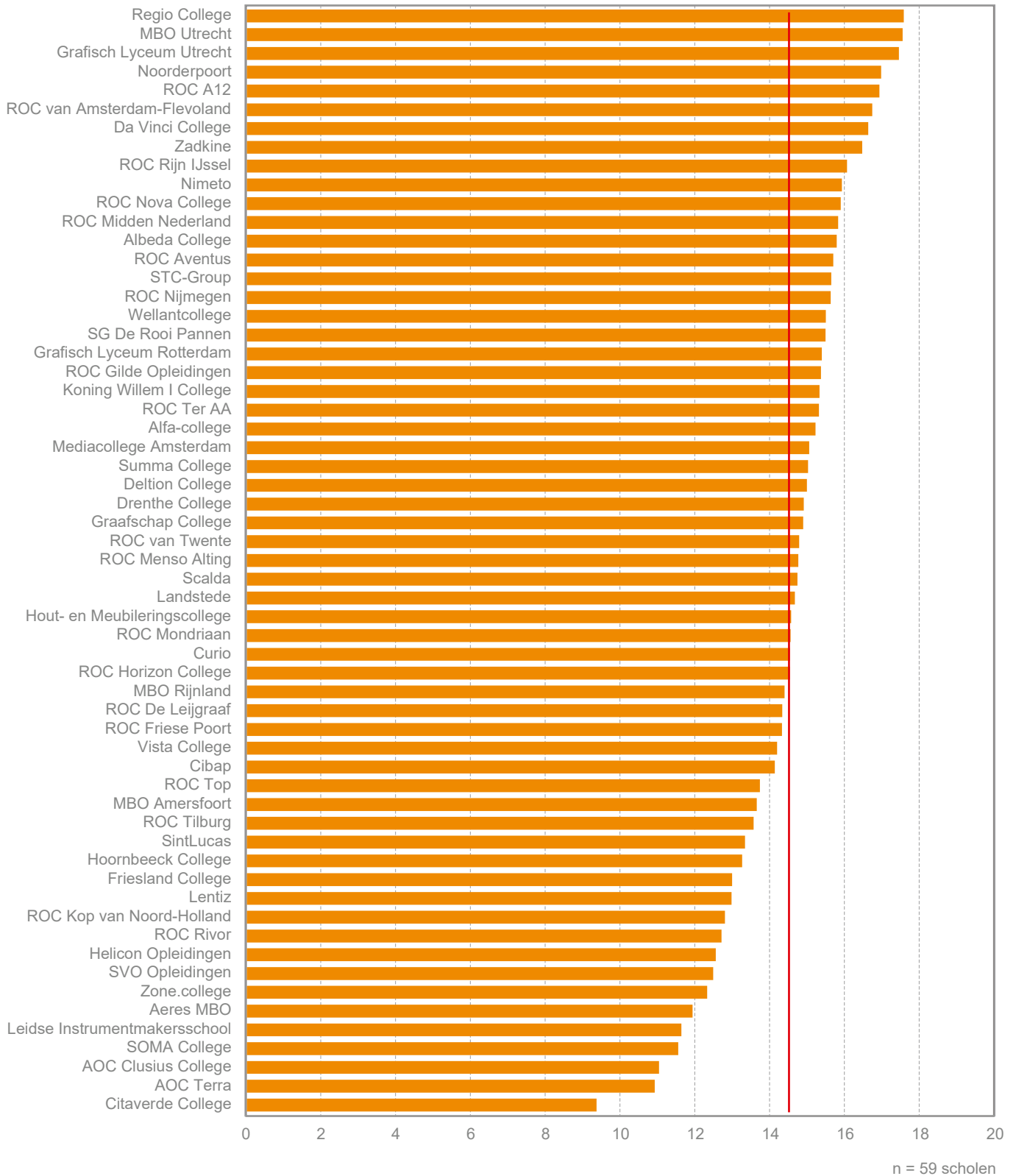
Tabel C-6: Personeelskosten per fte in loondienst beroepsonderwijs in 2020

Bron: Benchmark mbo 2020

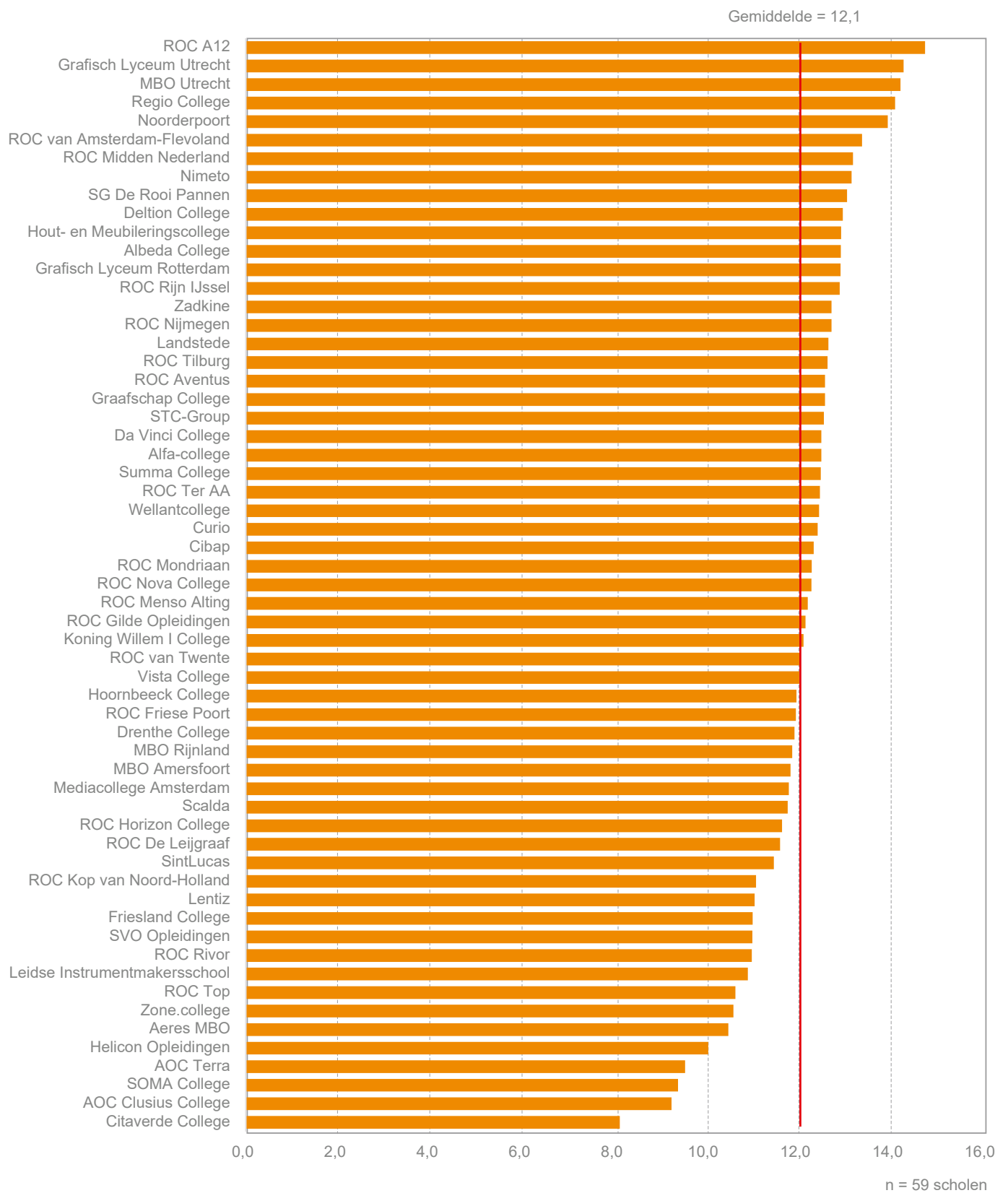
Tabel C-7: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel in 2020

Gemiddelde = 14,6

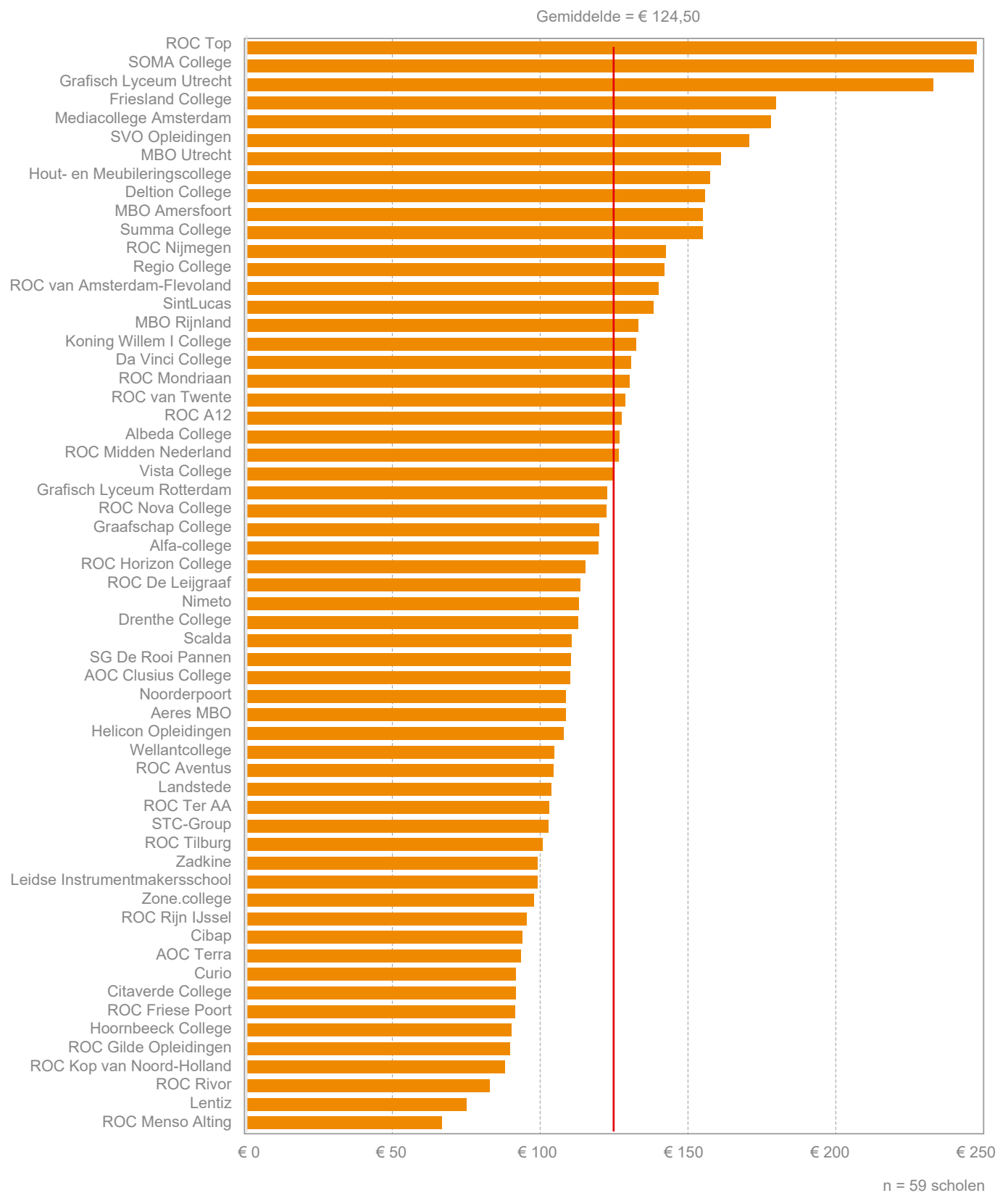
Bron: Benchmark mbo 2020

Tabel C-8: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel in 2020

Bron: Benchmark mbo 2020

Tabel C-9: Huisvestingskosten per m² in 2020

Bron: Benchmark mbo 2020

© 2021 Benchmark mbo. Alle rechten voorbehouden.

MBO Raad

 Postbus 2051, 3440 DB Woerden

 (0348) 75 35 00

 info@mboraad.nl

In samenwerking met PwC